Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa

Vilma Salminen & Vilma Väänänen

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa

Vilma Salminen & Vilma Väänänen
Sosionomi
Opinnäytetyö
Marraskuu 2019

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Vilma Salminen
Vilma Väänänen

Tiivistelmä

Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa

Vuosi 2019 Sivumäärä 68

Opinnäytetyössä tutkittiin sukupuolten tasa-arvon toteutumista päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Tutkimus toteutettiin Lahden Möysän päiväkodissa kesän ja syksyn 2019 aikana. Aineisto analysoitiin syksyn 2019 aikana. Tutkimuskysymyksinä tutkimuksessa olivat: Kohtaavatko Möysän päiväkodin varhaiskasvattajat lapset työssään tasa-arvoisesti eri sukupuolien välillä? Miten sukupuolten tasa-arvon toteuttaminen näkyy käytännössä Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa?

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia sukupuolten tasa-arvon toteutumista Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena oli tuoda päiväkodin henkilökunnalle esiin mahdollisia tiedostettuja tai tiedostamattomia puutteita sukupuolten tasa-arvon toteuttamisessa.

Tietoperustana opinnäytetyössä käytettiin tasa-arvoon ja sukupuoleen liittyvää lähdekirjallisuutta ja aiempia tutkimuksia, sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Osana tietoperustaa olivat myös Suomen perustuslaki, tasa-arvolaki ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus.

Tutkimus oli luonteeltaan sekä laadullinen, että määrällinen. Määrällisen tutkimuksen aineisto kerättiin Möysän päiväkodin varhaiskasvattajilta kyselylomakkeen avulla syksyllä 2019 kahden viikon aikana. Laadullisen tutkimuksen aineisto kerättiin neljältä lapselta, kahdelta tytöltä ja kahdelta pojalta, teemahaastattelun avulla samana syksynä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat sukupuolten tasa-arvon toteutuvan pääpiirteittäin Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa hyvin. Kyselylomakkeesta saadut vastaukset ja lasten haastattelut tukivat toisiaan ja lisäsivät tutkimustulosten luotettavuutta. Tuloksista tuli ilmi, että jokainen varhaiskasvattaja koki muiden varhaiskasvattajien kohtaavan työssään sukupuolet tasa-arvoisesti ja jokainen koki myös oman käsityksensä sukupuolten tasa-arvosta kehittyneen työvuosien aikana. Lasten haastattelut osoittivat, ettei lapsia ohjata leikkiin tai leikki-tilaan sukupuolen perusteella, vaan heidän omien mielenkiinnonkohteidensa mukaan.

Asiasanat: sukupuoli, tasa-arvo, varhaiskasvatus

Laurea University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

Vilma Salminen
Vilma Väänänen

Abstract

Realization of gender based equality in early childhood education in Möysä's kindergarten

Year 2019 Pages 68

In this thesis the realization of gender based equality in early childhood education in a kindergarten was studied. The study was conducted in Möysä's kindergarten in Lahti during summer and fall of 2019. Material was analysed during fall of 2019. The research questions in this study were: Do the Möysä's kindergarten personnel face children equally in their work between different genders? How does the implementation of gender equality in practice appear in the early childhood education in Möysä's kindergarten?

The purpose of this research was to study realization of gender-based equality in early childhood education in Möysä's kindergarten. The objective was to bring out possible conscious and unconscious lapses for the personnel regarding realization of gender based equality.

Information and knowledge in this thesis was based on equality and gender related source literature and previous research, as well as the basics of the early childhood education plan. The Finnish Constitution, the Equality Act and the UN Convention on the Rights of the Child were also part of the knowledge base.

The research was both qualitative and quantitative in nature. Quantitative research material was collected from early childhood educators in Möysä's kindergarten through a questionnaire in the fall of 2019 over a two-week period. Nine early childhood educators responded to the questionnaire, which is half of the staff. The qualitative research material was collected from four children (two girls and two boys) through a theme interview also in the fall of 2019.

The results of the study showed that gender equality is broadly achieved in early childhood education in Möysä's kindergarten. Questionnaire replies and interviews with children supported each other and increased the reliability of the recearch results. The results showed that each early childhood educator felt that other early childhood educators faced gender equality in their work and that each of them also had their own perceptions of gender equality advanced during their working years. Interviews of the children showed that they are not directed to play or to play room on the basis of gender, but based on their own interests.

Keywords: early childhood education, gender, equality

Sisällys

1 Johdanto 6
2 Varhaiskasvatus 6
2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 6
2.2 Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 7
2.3 Varhaiskasvatus ja sukupuoli 9
3 Sukupuoli ja tasa-arvo 11
3.1 Sukupuoli 11
3.2 Sukupuolten tasa-arvo Suomen lainsäädännössä 12
3.3 Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon 13
3.4 Sukupuoli-identiteetin muodostuminen 13
3.5 Sukupuolistereotypiat 15
3.6 Sukupuolisensitiivisyys 17
4 3-5-vuotiaan lapsen kehitys 18
5 Aiemmat tutkimukset 19
6 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset 20
7 Tutkimusmenetelmät 21
7.1 Määrällinen tutkimus 21
7.2 Laadullinen tutkimus 22
7.3 Aineiston keruu 24
7.3.1 Kyselylomake 24
7.3.2 Haastattelut 25
8 Aineiston analyysi 26
9 Tutkimuksen tulokset 27
9.1 Kysely varhaiskasvattajille 27
9.2 Lasten haastattelut 30
10 Johtopäätökset 31
11 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus 33
12 Pohdinta 35
13 Lähteet 36
13 Kuvat 39
14 Liitteet 40

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan sukupuolten tasa-arvon toteutumista Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Tutkimus on toteutettu osin määrällisenä ja osin laadullisena tutkimuksena. Tavoitteenamme on näiden tutkimusmenetelmien avulla selvittää, toteutuuko sukupuolten tasa-arvo tutkimuksemme kohteena olevassa päiväkodissa. Määrällinen tutkimus suoritetaan henkilökunnalle tehdyllä kyselyllä ja laadullinen tutkimus haastattelemalla lapsia leikin avulla.

Möysän päiväkodin varhaiskasvatusta toteutetaan Lahden keskustan tuntumassa, jossa toimii neljä eri ryhmää. Kaksi ryhmistä on 1-3-vuotiaille ja kaksi 3-5-vuotiaille. Pienempien lasten ryhmissä toimii kussakin yksi varhaiskasvatuksen opettaja, sekä kaksi varhaiskasvatuksen hoitajaa. Isompien lasten ryhmissä taas toimii kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, sekä yksi varhaiskasvatuksen hoitaja. Pfäiväkodilla on Möysän koulun yhteydessä toinen yksikkö, jossa toimii kaksi esiopetusryhmää. Molemmissa ryhmissä on kaksi esiopetuksen opettajaa, sekä yksi hoitaja. Möysän päiväkodin varhaiskasvatusta ohjaa lämmin ilmapiiri, jossa lasta arvostetaan. Leikille ja liikkumiselle halutaan antaa paljon tilaa, sekä tukea lapsen vuorovaikutus- ja tunnetaitoja. Yksilöllinen huomiointi toteutuu pienryhmätoiminnan avulla, jossa lapsi pystyy myös työskentelemään rauhassa. Projektityöskentely on osana toimintaa oppimisen välineenä. (Möysän päiväkoti, 2019.)

Perehdymme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, aiempiin tutkimuksiin sekä Suomen lakiin miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen. Poimimme myös varhaiskasvatussuunnitelmasta tutkimuksemme kannalta tärkeimmät kohdat tietoperustaamme tukemaan. Selvitämme myös määrällisen ja laadullisen tutkimuksen menetelmällisiä lähtökohtia. Näihin nojaten teemme kysymykset henkilökunnalle, sekä teemat lasten haastatteluihin. Näistä saatuja vastauksia vertaamme toisiinsa ja selvitämme kohtaavatko henkilökunnan ja lasten ajatukset siitä, miten tasa-arvo toteutuu kyseisessä päiväkodissa. Tutkimustuloksia avatessamme nidomme teoriat ja tulokset yhteen.

Tämän jälkeen teemme johtopäätökset tuloksista, sekä pohdimme tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Viimeisessä kappaleessa pohdimme tutkimuksen tuloksia ja omaa oppimistamme, sekä mahdollisia kehityskohtia.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, kuten kaikki muutkin paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat on luotu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Kyseisten perusteiden, sekä varhaiskasvatuslain (2018/540) pohjalta Opetushallitus on antanut valtakunnalli-

sen määräyksen, jonka mukaan varhaiskasvatus toteutetaan, sekä lasten ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan. Erityisesti varhaiskasvatuslaki (2018/540), jossa huomioidaan lapsen oikeus varhaiskasvatukseen, sekä varhaiskasvatuksen tavoitteet, ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Varhaiskasvatukseen kuuluu myös esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki (1998/628). Esiopetuksessa ohjaavana tekijänä Opetushallituksen määräyksestä on Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatus on lapselle tärkeä osa hänen kasvun ja oppimisen polulla ja se on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Lapsen huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta, mutta varhaiskasvatus täydentää ja tukee lapsen huoltajien kasvatustehtävää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden on tarkoitus ohjata varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten yhdenvertaisen kohtelun mahdollistaminen. Tähän kuuluu yhdenvertaiset mahdollisuudet lapselle oppia, kasvaa ja kehittyä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Tukea ja ohjausta varhaiskasvatuksen järjestämiseen, toteuttamiseen ja kehittämiseen saa varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Perusteiden avulla koko maassa pystytään toteuttamaan yhdenvertaista ja laadukasta varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksessa painottuu erityisesti pedagogiikka, johonka liittyy varhaiskasvatuksen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatus, sekä opetus ja hoito. Keskeiset sisällöt ja tavoitteet, joita varhaiskasvatuksessa tulee olla, on määrätty varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Määräyksiin on kirjattu myös huoltajien ja varhaiskasvatuksen järjestäjän yhteistyö, sekä monialainen yhteistyö. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu myös, mitä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7-8.)

Varhaiskasvatuksen järjestäjiä velvoittaa oikeudellisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määräyksineen. Perusteiden jokaisen luvun päätteeksi on koottu asioita, joita tulee päättää paikallisesti ja jotka tulevat ohjaamaan varhaiskasvatusta ja sen toteutumista kyseisessä paikassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8.)

2.2 Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varhaiskasvatuslain (2018/540) mukaan muun muassa edistää sukupuolten tasa-arvoa. Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan (2019) on kirjattu, että varhaiskasvatuksen tulee edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja. Näihin arvoihin lukeutuu moninaisuus, yhdenvertaisuus, sekä tasa-arvo. Lapsilla tulee olla varhaiskasvatuksessa myös mahdollisuus tehdä valintoja sukupuolesta riippumatta. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 7, 10.)

Varhaiskasvatuksessa kasvatus muovaa, uudistaa ja välittää lapsille erilaisia normeja, tapoja ja arvoja. Varhaiskasvatuksen opetuksessa lapsia opetetaan luomaan merkityksiä esimerkiksi

itsestään ja toisista. Lasten laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa koostuu asenteiden, tahdon, tietojen ja taitojen pohjalta. Tämä osaaminen tarkoittaa myös tietojen ja taitojen käyttämistä tilanteeseen sopivalla tavalla. Tähän toimintaan vaikuttaa suuresti lapsen omaksumat arvot, tahto ja asenteet. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 13-14.)

Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin vaikuttavat tiedostetut ja tiedostamattomat tekijät. Toisinaan siihen vaikuttavat myös tahattomat tekijät. Tähän toimintakulttuuriin vaikuttavat kaikki yhteisön jäsenet, eli varhaiskasvatuksen piirissä työskentelevät henkilöt. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee arvioida ja kehittää yhteisönsä toimintakulttuuria. Toimintakulttuuri yhteisössä muuttuu jatkuvasti joka tapauksessa, joten sitä on tietoisesti arvioitava. Muuttuvan toimintakulttuurin myötä yhteisön yhteiset arvot pitää käydä konkreettisesti läpi, jotta yhteisö voi toimia samojen arvojen pohjalta. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 17.)

Varhaiskasvatuksen piirissä kaikkia yhteisön jäseniä tulee kohdata ja kohdella yhdenvertaisesti. Kehittääkseen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, yhdenvertaisuudesta sekä tasa-arvosta tulee työyhteisössä keskustella. Lisäksi työyhteisössä on keskusteltava siitä, miten esimerkiksi sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet esiintyvät toimintatavoissa, eleissä, puheessa ja teoissa. Työyhteisön toimintatavat vuorovaikutuksessa ja kielenkäytössä kuitenkin välittyvät lapsille. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee rohkaista lapsia tekemään valintoja antamatta esimerkiksi tiettyyn sukupuoleen liittyvien stereotypioiden vaikuttaa häneen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee huomioida lasten kohtaamisessa lasten eriarvoistavat piirteet ja puuttua niihin johdonmukaisetsi ja hienotunteisesti (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 18-19).

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt kehitetään ja suunnitellaan niin, että ne vahvistavat sekä sukupuolten tasa-arvo, että yhdenvertaisuutta. Tällaisella kehityksellä ja suunnitelulla mahdollistetaan perinteisten sukupuolistereotypioiden rikkominen. Varhaiskasvatuksessa perusta tavoitteelliselle toiminnalle koostuu oppimiskäsityksestä, arvoperustasta, edellisiin pohjautuvasta toimintakulttuurista, sekä yhteistyöstä, työtavoista ja monipuolisista oppimisympäristöistä (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 20, 24).

Herkkyys ja ammattitaito havaita lasten leikkialoitteet kuuluvat varhaiskasvatuksen henkilöstön toimintaan. Henkilöstön tulee havaita leikkialoitteet myös sukupuolisensitiivisesti. Päiväkodin henkilöstön ajatukset lähiyhteisön moninaisuudesta välittyvät myös lapsille, joita henkilöstö kasvattaa ja opettaa. Siksi henkilöstön tuleekin käsitellä ympäristön moninaisuutta lasten kanssa sitä kunnioittaen. Yksi tällainen tarkastelun kohteena oleva alue on sukupuolten moninaisuus. Lasten tulee ymmärtää, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 28, 33.)

2.3 Varhaiskasvatus ja sukupuoli

Kasvatuksessa on kyse kasvattajan ja kasvatettavan valtasuhteesta. Tätä kasvun kulkua määräävät kasvattajan henkilökohtaiset ajatukset ja näkemykset esimerkiksi lapsen yleisolemuksesta ja asemasta. Näihin henkilökohtaisiin ajatuksiin kuuluvat myös ajatukset sukupuolten tasa-arvosta. Puhe lapsilähtöisyydestä on lisääntynyt 1990-luvusta eteenpäin. Kyseiseen puheeseen liittyy ajatus siitä, miten lapsen yksilöllisyys pyritään ottamaan huomioon. Varhaiskasvatuksessa pedagogisten sisältöjen tulisikin rakentua niin, että ne kumpuavat lasten kiinnostustenkohteista. Sisältöjen ja muiden teemallisten kokonaisuuksien varhaiskasvatuksessa tulisi myös huomioida lasten aloitteellisuus ja tukea sitä. (Turja 2017, 39-40.)

Sukupuoli ja siihen liittyvät käsitykset ja käytännöt näkyvät päiväkodin arjessa yleensä tavalla tai toisella. Tällaiset tilanteet voivat olla joitain hyvinkin arkipäiväisiä tilanteita, niinkin arkipäiväisiä ettei niitä edes huomaa tekevänsä tai toteuttavansa. Omia sukupuolistavia tekojaan ei välttämättä tule huomanneeksi, sillä sukupuoleen kasvattaminen on jatkuvaa hienovaraista tiedostamatonta ohjausta. Varhaiskasvattajan omat kokemukset sukupuolesta voivat vaikuttaa olennaisesti siihen, miten hän kasvattaa lapsia asian tiimoilta. Ammattikasvattajien tuleekin pohtia omaa toimintaansa tyttöjen ja poikien suhteen. Kasvattajan tulee tietoisesti pohtia, onko hän toiminut tyttöjen ja poikien kasvatuksessa stereotypioiden pohjalta. Sukupuolta ei tule määrittää vain biologisesti pohdittaessa kasvatuksen käytäntöjä. Sukupuoleen liittyvät kasvatuksessa myös kulttuurinen, sosiaalinen ja rakenteellinen osuus. (Ylitapio-Mäntylä 2017, 277.)

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja hyvinvointia voidaan suuresti edistää varhaiskasvatuksessa. Se kaventaa myös hyvinvointieroja. Yhtenä tavoitteena varhaiskasvatuksessa on lisätä tasa-arvoisen kouluttautumisen mahdollisuutta, edistää sukupuolten tasa-arvoa, sekä antaa jokaiselle lapselle yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 170.)

Kasvatuksen ja opetuksen sukupuolistavia käytäntöjä ei useinkaan osata tiedostaa, sillä ne saattavat olla asioita joita ei edes osata ajatella sukupuolistavina. Se ei riitä, että suunnitelmiin kirjoitetaan yksilöiden huomioiminen tasa-arvoisesti. Kyseiset suunnitelmat on myös pystyttävä toteuttamaan käytännössä. Varhaiskasvatuksessa sukupuoleen liittyvät tilanteet voivat tulla yllättäen ja äkkiä. Lapsilla saattaa olla ajatuksia joissain tilanteissa siitä, millaiset vaatteet vaikkapa kuuluvat tytöille ja pojille. Tällaisia asioita lasten sanoessa, kasvattajan tulee pohtia miten hän huomioi tilanteen. Eleillään, sanoillaan ja ohjaamisellaan kasvattaja voi joko vahvistaa, tai rikkoa yhteiskunnassa vallitsevia sukupuolirooleja ja niihin liittyviä käsityksiä. (Ylitapio-Mäntylä 2017, 279-280.)

Päiväkodin arjessa saattaa muodostua tiettyjä kyseisen ryhmän kulttuuriin liittyviä sukupuolisidonnaisia rajoituksia. Tietyt lelut, kuten autot ja merirosvo-asut saatetaan määrittää poikien leluiksi. Tyttöjen leluiksi saatetaan määrittää ennemmin hoivaleikkeihin kuuluvat Barbiet ja nuket. Leikkitilaa saatetaan rajoittaa poikien ja tyttöjen välillä myös eri tavoin. Poikien saatetaan ajatella tarvitsevan enemmän tilaa omiin fyysisiin, energiaa kuluttaviin leikkeihinsä, kun taas tytöt voidaan ohjata vaikkapa pieneen nurkkaan leikkimään nukkekodilla. Leikkitilojen erilaisiin rajaamisiin tyttöjen ja poikien välillä liittyy myös stereotypiat tyttöjen ja poikien äänenkäytöstä. Ennemminkin puhutaan hiljaisista ja rauhallisista tytöistä ja äänekkäistä riehuvista pojista, kuin päinvastoin. Kasvattajat voivat epähuomiossa tuoda esiin myös tyttöjen ja poikien leikkien eroavaisuudet niiden toiminnallisuuden eroavaisuutena. Varhaiskasvattajan tulee pohtia mitä hän sanoo lapselle, jos tämä valitseekin erilaisen leikin kuin kasvattaja itse oli olettanut. Tällainen tilanne voi tulla eteen esimerkiksi silloin, kun poika haluaa leikkiä nukeilla. Jos kasvattaja ajattelee lapsen leikkivän ”vääränlaisilla” leluilla, tulee kasvattajan miettiä omaa avarakatseisuuttaan. Länsimaissa esiintyy paljon kahtiajakoista ajattelua ja tällaiseen kahtiajakoisuuteen liittyy myös tällainen ajatus ”oikeista” ja ”vääristä” leluista tytöillä ja pojilla. On kuitenkin muistettava, ettei leikeillä, leluilla ja vaatteilla ole sukupuolta. (Ylitapio-Mäntylä 2017, 281-282.)

Varhaiskasvatuksessa kasvattajien on pohdittava, arvostaako itse jommassakummassa sukupuolessa tiettyä stereotyyppistä piirrettä. Tällainen arvostettava stereotyyppinen piirre voi liittyä esimerkiksi kilttinä tyttönä olemiseen, tai reippaana poikana jaksamiseen. Mitä jos lapsi ei toteutakaan tätä kasvattajan odottamaa stereotyyppistä piirrettä? Vaikuttaako tämä siihen, miten kasvattaja kohtelee kyseistä lasta? (Tainio, Palmu & Ikävalko 2010, 15.)

Lapset mallintavat sitä, mitä näkevät aikuisten tekevän ympärillään. Lapset oppivat ajattelemaan esimerkiksi päiväkodin naisvaltaisesta henkilöstöstä, että hoiva-ala kuuluu ennemminkin naisille, kuin miehille. Yhteiskunnassa on tietyntapaisia asioita, joita usein hoitaa joko mies, tai nainen. On tapana, että useimmiten mies opettaa kouluissa teknistä työtä pojille ja naiset opettavat tekstiilityötä tytöille. Jokaisella lapsella tulisi kuitenkin olla jo varhaiskasvatuksessa oikeus kokea erilaisia asioita sukupuolesta riippumatta. Varhaiskasvattajien tulee myös kannustaa lapsia tällaisiin erontekoihin sukupuolten välillä. Varhaiskasvatuksen naisvaltaisuuden ei pitäisi vaikuttaa siihen, miten lapsia arjessa kohdataan. Lapset tulee kohdata tasa-arvoisesti riippumatta siitä, onko hän tyttö vai poika ja onko kohtaaja, eli kasvattaja tässä tapauksessa, nainen vai mies. Kohtaaminen tapahtuu niissä puitteissa, jotka päiväkodin kasvatuskulttuuri on luonut. (Ylitapio-Mäntylä 2017, 282-283.)

Sukupuolisensitiivisyys ei tarkoita, että varhaiskasvatuksessakaan tarvitsisi hälventää kumpaakaan sukupuolta. Tämän sensitiivisyyden avulla kasvattajat voivat yhdessä lasten kanssa pohtia eri rooleja kumpaankin sukupuoleen liittyen, keskustella niistä ja kasvattajien ohjauksen avulla kukin lapsi voi alkaa määritää omaa sukupuoli-identiteettiään. (Huumonen 2016, 45.)

Naisliitto Unionin hankkeessa ”Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa- tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa”, jonka on rahoittanut OKM, kerrotaan tasa-arvoisen kasvattajan muistilista. Kyseisessä listassa kiinnitetään huomiota siihen, millaista sukupuoliroolia itse kasvattajana ilmentää päiväkodin arjessa. Miten esimerkiksi kasvattaja puhuu eri sukupuolista tai henkilöstä, jonka sukupuolta ei voi määritellä yksiselitteisesti? Millaisia leikkejä kasvattaja ehdottaa tytölle tai pojalle, joka sanoo hänellä olevan tylsää? Rikkooko kasvattaja sukupuolistereotypioita, vai vahvistaako hän niitä omalla toiminnallaan? (Huumonen 2016, 45.)

Varhaiskasvatusikäiset tytöt ja pojat ovat useimmissa asioissa samankaltaisia. Toki pitää huomioida jokaisen lapsen olevan yksilö, mutta ellei lukuun oteta lasten sukupuolielimiä, löytyy molemmilta sukupuolilta samankaltaiset tiedot ja taidot. (Vehviläinen 1982, 9.) Kasvattajat saattavat usein puhua siitä, miten he kohtelevat lapsia sukupuolineutraalisti eri tilanteissa. Esiin voi nousta myös kasvattajien ajatukset siitä, miten sukupuoli ei hänen mielestään vaikuta mitenkään hänen kasvattamistapaansa. Syvällisemmässä keskustelussa käy kuitenkin ilmi, miten poikia saatetaankin pitää rauhallisen ilmapiirin rikkojina ja tyttöjä ahkerina. (Tainio, Palmu & Ikävalko 2010, 14-15.)

3 Sukupuoli ja tasa-arvo

3.1 Sukupuoli

Sukupuoli on biologisen ominaisuuden lisäksi juridinen, sosiaalinen ja psyykkinen ja aistinen kokonaisuus. Länsimaissa on tapana jakaa ihmiset naisiin ja miehiin, tyttöihin ja poikiin. Kuitenkin vain harva meistä on yksiselitteisesti feminiininen nainen tai maskuliininen mies. Sukupuolella on lukuisia erilaisia ilmenemistapoja sen monimuotisuudesta johtuen. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää huomioida sukupuolen biologinen, sosiaalinen ja kokemuksellinen ominaisuus. (Vilkka 2010, 17, 22.)

Yhteiskunta on luonut sukupuolelle toimijan roolin. Sukupuolen avulla ihmisiä jaotellaan ryhmiin ja pyrimme näin saamaan maailmaa helpommin käsiteltäväksi. Sukupuolen ajatellaan määrittävän ihmisen toimintaa, vaikka se on vain ihmisen kehoon liittyvä ominaisuus. Usein erilaisissa tutkimuksissa tahdotaan tietää vastaajan sukupuoli, koska yleinen ajatus on, että sukupuoli selittää yksilön toimintaa, mielipiteitä ja arvostuksia. Sukupuolittunut ajattelu arvottaa ihmisiä ja määrittelee yhteiskunnallisia ratkaisuja ja päätöksentekoa. (Vilkka 2010, 25.)

Biologiseen sukupuolen määrittelyyn kuuluu geneettinen, anatominen ja hormonaalinen sukupuoli. Näistä monikaan ei ole ulospäin havaittava asia ja silti herkästi ihmisen sukupuolen pyrkii päättelemään vain pintapuolisesti havainnoimalla. Geneettinen sukupuoli saa alkunsa sukusoluista ja lapsen geneettinen sukupuoli määräytyy syntymähetkellä. Sukupuolen ulkoiset ja sisäiset rakanteelliset ominaisuudet eli sukurauhaset, kuuluvat anatomiseen sukupuoleen. Munasarjat ja kivekset tuottavat hormoneja. Hormonien määrä kehossa vaikuttaa henkilön

biologiseen sukupuoleen. Naisten kehoissa on enemmän estrogeeniä ja miesten testosteronia. Varsinkin murrosiässä hormonituotanto muokkaa eniten sukupuoliominaisuuksia. (Vilkka 2010, 17-18.)

1940-luvulla sukupuolta alettiin pitää enemmän sosiaalisena kuin vain biologisena asiana. Ajatus siitä, että sukupuoleen ei synnytä vaan sukupuoleksi tullaan, loi uuden käsitteen sosiaalinen sukupuoli. Sosiaalinen sukupuoli on yksilön kokema tunne omasta sukupuolestaan. Kun sukupuolta tarkastelee sosiaalisesta näkökulmasta, ei sukupuolia ole enää vain kahta, vaan niin monta kuin on sukupuoleen sidottua kokemusta. Sosiaalisen sukupuolen moniulotteisuus tekee mahdottomaksi naisen ja miehen käsitteellisen määrittelyn. Silti edelleen ihmiset määrittelevät toisensa yksinkertaisesti ja stereotyyppisesti biologisen syntymäsukupuolen mukaan. Sosiaalisen sukupuolen muodostumiseen liittyy myös roolit, pukeutuminen, puhetapa, eleet ja ilmeet. Näihin taas vaikuttaa kulttuuri, jossa yksilö elää. Sosiaalinen sukupuoli on alati muuttuva ja sen avulla ihmiset luovat kuvaa omasta sukupuolesta itselle ja toisille. Tapa toimia ei kuitenkaan tee kenestäkään naista tai miestä, ja biologisesta sukupuolesta riippumatta ihminen voi sisäistää itselleen erilaisia sukupuolen rooleja. (Vilkka 2010, 18-19.)

Juridinen sukupuoli, joka luetaan sosiaaliseen sukupuoleen, muodostuu yksilön nimestä ja henkilötunnuksesta, jotka yhteiskunta sukupuolittaa. Tämä ajaa eriarvoiseen tilanteeseen ne, jotka kokevat sukupuolensa moninaisempana, kuin vain naisena tai miehenä. Tunnuksen etuosasta näkee syntymäajan ja loppuosasta sukupuolen, joka on biologisesti ihmiselle määräytynyt. (Vilkka 2010,22.)

3.2 Sukupuolten tasa-arvo Suomen lainsäädännössä

Suomen perustuslain mukaan toisen asettaminen eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella on kiellettyä. Perustuslaki velvoittaa myös sukupuolten tasa-arvon edistämistä yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Tasa-arvolain tehtävänä on estää mahdollinen sukupuoleen liittyvä syrjintä ja edistää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa sekä erityisesti työelämän puolella naisten aseman parantaminen. Lain avulla pyritään estämään sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun kohdistuva syrjintä. Kaikilla viranomaisilla, koulutuksen järjestäjillä ja työnantajilla on velvollisuus tasa-arvon edistämiseen. Sukupuoleen perustuva syrjintä on kiellettyä kaikissa mahdollisissa esiintymismuodoissaan ja syrjinnän kiellon rikkominen voi johtaa hyvitysseuraamukseen. Yhdenvertaisuuslaki tukee tasa-arvolakia ja kieltää kaiken syrjinnän iän, alkuperän, kansalaisuu-

den, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

3.3 Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon

Sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että sukupuolesta riippumatta naisilla ja miehillä on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja itsensä toteuttamiseen. Sukupuolten tasa-arvo on paikkaan ja aikaan sidottua ja muuttuvaa. Jotta sitä saadaan ylläpidettyä, vaatii se tekoja poliittisesti ja arjen toiminnan tasolla. Mahdollisuuksien lisäksi tasa-arvo nostaa esiin samat oikeudet ja velvollisuudet sukupuolten kesken liittyen kasvatukseen, koulutukseen, perhe-elämään, työelämään ja vapaa-aikaan. (Kujala & Syrjäläinen 2010, 29.)

Lahelma (1992) on esittänyt kolme erilaista näkökulmaa liittyen sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Ensimmäinen niistä liittyy miesten ja naisten samankaltaisiin mahdollisuuksiin ja oikeuksiin liittyen esimerkiksi perhe-elämään, yhteiskuntaan tai työhön. Toisessa näkökulmassa kyse on siitä, että ihmiset voivat tehdä omia asioita koskevia ratkaisuja ilman että sukupuoli vaikuttaisi näihin ratkaisuihin. Kolmas näkökulma sukupuolen tasa-arvossa huomioi, että molempien naisten ja miesten kyvyt, ominaisuudet ja kokemukset ovat yhtä arvokkaita. Sukupuolten muodollinen tasa-arvo toteutuu, kun erilaiset säädökset ja ohjeet koskevat samalla tavoin, sekä naisia, että miehiä. Tämän taustalla on ajatus siitä, että kaikki ovat samanlaisia ihmisiä, joidenka välinen tasa-arvo toteutuu annettaessa kaikille samanlaiset poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet. (Kujala & Syrjäläinen 2010, 29.)

Mahdollisuuksien tasa-arvo sukupuolten välillä tarkoittaa sitä, että naisia ja miehiä arvostetaan yhtä paljon, sekä heillä on samanlaiset mahdollisuudet. Ajatus tämän taustalla on lähtöisin siitä, että muodollisen tasa-arvon ei ajatella riittävän tasa-arvon toteutumiseksi. Jotta mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu, heikommassa asemassa olevia tulee tukea erilaisilla toimilla, sekä eriarvoisuus tunnistetaan. Kun eriarvoisuus ja sitä tuottavat rakenteet on todettu ja niiden käytänteet muutettu, voidaan puhua toteutuneesta tasa-arvosta. Jotta voidaan puhua tällaisesta tasa-arvosta, tulee tavoitellusta tilasta olla sopimus, sekä tieto miten saavutettu tila voidaan mitata. Miehen ja naisen tehdessä samalla palkalla samaa työtä, on tasa-arvo toteutunut. (Kujala & Syrjäläinen 2010, 30.)

3.4 Sukupuoli-identiteetin muodostuminen

Lapsi saattaa hämmentyä häntä koskevista moninaisista identiteeteistä. Siksi lapset haluavatkin ottaa enemmän selvää itsestään ja muista. He myös määrittävät itsensä lisäksi toisiaan, sekä tulevat myös itse määritetyiksi muiden tahoilta. Kasvattajien tuleekin huomioida, etteivät he auta lasta identiteettityössä huomioimalla esimerkiksi vain lapsen tiettyjä ominaisuuksia. (Mäkinen 2017, 107.) Jokaisella lapsella on oikeus määrittää tai olla määrittämättä omaa

sukupuoltaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokainen lapsi saa määritellä itse itsensä, mukaan lukien sukupuolensa. Häntä tulee arvostaa ja kunnioittaa hänen mieltymyksistään riippumatta. (Huumonen 2016, 45.)

Identiteetin käsite linkittyy vahvasti minuuden käsitteeseen, sillä minuutta käsitellessä eli arvottaessa ja määritellessä sitä, puhutaan silloin identiteetistä. Sosiologi Erving Goffman (1963) määrittelee identiteetin persoonallisen identiteetin, sekä sosiaalisen identiteetin kautta. Persoonallinen identiteetti kuvaa yksilön omaa kokemusta omasta identiteetistään, sekä yksilön oman elämänkerran jatkumona ja johdonmukaisuutena. Sosiaalinen identiteetti kertoo Goffmanin (1963) mukaan siitä, miten yksilö mukautuu erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja rooleihin samastumalla. (Saastamoinen 2006, 172.)

Kath Woodward (2002) kuvaa identiteetin käsitettä siten, että se antaa yhteyden erilaisten ilmiöiden välille. Näitä ilmiöitä voivat olla esimerkiksi sosiaaliseen ja psyykkiseen, sekä sosiaaliseen ja persoonalliseen, että yhteiskuntaan ja yksilöön liittyvät käsitteet ja ilmiöt. Identiteetti on hänen mukaansa myös jotain, jonka avulla erilaisuutta voidaan määrittää ja hallita. Tähän liittyy myös ajatus siitä, miten ihmiset jaottelevat ihmisiä meihin ja muihin, sekä liittävät itsensä johonkin näistä ”meistä”. Woodwardin (2002) mukaan ihmiset ilmentävät identiteettiään myös symbolisesti, esimerkiksi vaatteilla ja siihen kuuluu muutenkin materiaalinen ulottuvuus, johon linkittyy taloudellinen, sosiaalinen ja poliittinen ulottuvuus. Hänen mukaansa identiteetti on myös vaihtuva ajan saatossa. Epävarman identiteetin omaava voi puhua omasta identiteetistään jyrkin määritelmin, joka tuo turvallisuutta. (Saastamoinen 2006, 173.)

Sukupuoli-identiteetti viittaa siihen, miten ihminen näkee itsensä naisena tai miehenä. Identiteetin avulla ihminen voi luoda käsityksen itsestään ja luoda näin minäkuvaa. Identiteetti onkin melko subjektiivisesti käsitetty asia. Identiteetti saattaa vaihdella tilanteiden mukaan, esimerkiksi lapset eivät välttämättä aina heijasta sukupuoltaan erinäisiin toimintoihin, vaan sukupuoli ikään kuin hälvenee välillä lasten keskuudessa. Sukupuoli-identiteetti saattaa eri tilanteissa näyttäytyä erilaisena. Tällöin puhutaan tilanteisesta sukupuolesta. Sukupuoli-identiteetti ei ole silloin sidottuna tiettyyn toimintaan tietyssä tilanteessa, vaan se voi olla muuttuva. (Pirskanen 2006, 94-95.)

Omaan sukupuoleen kasvaminen on koko elämän kestävä prosessi. Nykyisin ajatuksena on, että lapsella on oikeus kasvaa sellaiseen sukupuoleen, joka kuuluu hänen identiteettiinsä. Sukupuolikasvatuksessa lähtökohtana on hetero-olettamus, joka on ongelma, sillä kaikki eivät kasva kyseisten olettamusten mukaan. Lapsille tulisi painottaa, ettei kukaan valitse omaa su-

kupuoltaan. Sukupuolen moninaisuus tuleekin nostaa varhain esiin, jotta lapsi ymmärtää mahdollisen hämmennyksen keskellä, ettei hänen tarvitse tuntea itseään pojaksi tai tytöksi, jos kumpikaan näistä vaihtoehdoista ei tunnu omalta. (Vilkka 2010, 131.)

Sekä identiteettiä, että sukupuoli-identiteettiä rakentaessa ruumiin nähdään olevan suuressa osassa. Ruumis muuttuu koko ajan ja eri muutoksien aikana se myös sukupuolittuu. Opittuaan tuntemaan sukupuoliin liittyvät stereotypiat, voi henkilö kyseisistä stereotypioista haluamassaan määrin valita elementtejä omaan sukupuoli-identiteettiinsä. (Pirskanen 2006, 96-99.) Lapsen kanssa tulee käydä keskusteluja sukupuoleen liittyen, jotta hän saa ymmärrystä ja tietoa, jonka pohjalta voi pohtia ihmisyyttä ja sukupuolta. Näiden tietojen pohjalta lapsi voi myös rakentaa omaa sukupuoli-identiteettiään. Lapsen ajatuksia ja kysymyksiä hänen omasta sukupuolisuudestaan ei tule missään kohtaa arvottaa niistä keskustellessa. (Vilkka 2010, 131-133.)

Monilla ihmisillä on tarve jakaa ihmiset naisiin ja miehiin, sekä vertailla heidän erojaan. Kyseiset erot eivät kuitenkaan ole sellaisia, että ne koskisivat jokaista. Kaksi miestä saattaa olla esimerkiksi hyvinkin erilaisia keskenään, eikä siinä ole mitään väärää. Joku mies saattaa taas kokea enemmänkin omaavansa samankaltaisuutta naisten, kuin miesten kanssa. Osa ihmisistä ei taas osaa määrittää omaa sukupuoltaan eikä hänen tarvitse, jos hän ei halua. (Kilpiä 2015, 11-12.) Stereotyyppisiä sukupuolimalleja saa olla, mutta lapsia pitäisi opettaa käyttämään niitä joustavasti heidän luodessaan omaa sukupuoli-identiteettiään. Sukupuolen stereotypioihin kytkeytyy usein myös sukupuolen kielteisiä tapoja ja asenteita hierarkkisesti. Sukupuolikasvatuksessa tulee tiedostaa kyseiset tavat ja asenteet ja kertoa mistä nämä johtuvat. Lasten tulee oppia kyseisistä stereotypioista, ei ainoastaan sen takia että he voivat rakentaa omaa sukupuoli-identiteettiään niitä mukaillen, vaan jotta lapset oppisivat huomaamaan esimerkiksi yhteiskunnan sukupuolista epätasa-arvoa tulevassa työelämässä. (Vilkka 2010, 133.)

Pukeutuminen on fyysisen tarpeen lisäksi myös keino ilmaista omaa identiteettiään. Omaa sukupuoli-identiteettiään kykeneekin usein ilmaisemaan pukeutumisensa avulla. Vaateliikkeissä vaatteet on jaettu yleensä naisten- ja miestenosastoihin, eikä unisex-vaatteita vielä suuresti ole olemassa. Kaikkien ihmisten tulisi löytää kuitenkin vaatteita, joiden avulla he voivat kokea olonsa mukavaksi ja omanlaisekseen. (Kilpiä 2015, 50.)

3.5 Sukupuolistereotypiat

Sukupuolen stereotyyppinen ajattelu tarkoittaa sitä, että sukupuolen eri osapuolien ominaisuuksia tarkastellaan sen sukupuoliryhmän mukaan, johon henkilö kuuluu. Kyseiset sukupuoliryhmät ovat ”naiset” ja ”miehet”. Ryhmiä ei voi kuitenkaan kohdata näiden stereotypioiden pohjalta totuudenmukaisesti, sillä kyseiset stereotyypit saattavat sisältää joitain hyvinkin pieniä ryhmän sosiaalisia piirteitä joiden pohjalta koko ryhmä määritellään. Kyseiset ryhmittelyt eivät olekaan siis objektiivisesti tosia. (Vilkka 2010, 112.)

Stereotypioista voidaan puhua perusteettomina, pinttyneinä uskomuksina, joita liitetään johonkin ihmisryhmään. Sukupuolistereotypioissa näihin uskomuksiin liittyy meidän kulttuurissamme ajatukset ja toiminnot liittyen siihen, että miehet ovat vallankäyttäjiä ja naiset alistuvampia miehiin verrattuna. Tähän ajatukseen voidaan liittää myös seksismin käsite, joka viittaa siihen, että toinen sukupuoli nähdään toiseen verrattuna vähempiarvoisena. (Lahelma 1992, 29.)

Stereotyyppisesti feminiiniset arvot liitetään hoivaamiseen ja toisten empaattiseen huomioimiseen. Kuitenkin maskuliiniset piirteet ovat yleisesti arvostetummassa asemassa yhteiskunnassa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten miestä saattaa loukata, jos häneen liitetään feminiinisiä piirteitä mainitsemalla hänelle esimerkiksi siitä, miten ”akkamaisesti” hän käyttäytyy. Yhteiskunnassa vallitsee myös ajatus siitä, miten mies on ”tossun alla”, jos nainen kertoo miehelleen mitä tämän pitää tehdä. Toisin päin asia ei olisi kuitenkaan niin paheksuttavaa yhteiskunnallisesti. (Haataja, Lahelma & Saarnivaara 1989, 89-90.)

Stereotypioiden avulla ihmiset pystyvät käsittelemään luomiaan ajatuksia siitä, mitä millekin sukupuolelle kuuluu. Näihin määrityksiin kuuluu esimerkiksi erilaiset sosiaalisesti luodut arvostelmat, määritykset ja ajatukset. Usein kyseiset määritelmät ovat kuitenkin päällekkäisiä, eivätkä sulje pois toisiaan. Stereotypioiden avulla ihmiset saavat tunteen asioiden vakaudesta ja pysyvyydestä, vaikka kyseiset stereotyyppiset ajatukset olisivatkin täysin harhaa. Vaikka sukupuolistereotypiat voivatkin muuttua, vie se paljon aikaa. Vallitsevat stereotypiat vaikuttavat ihmisen ajatuksiin siitä, mitä hän voi saavuttaa tulevaisuudessa. Omaan sukupuoleemme liittyvät stereotypiat vaikuttavat myös siihen, miten rakentaa omaa henkilöhistoriaansa menneisyyteen heijastaen. (Vilkka 2010, 112-113.)

Harva ihminen edustaa stereotyyppistä miestä tai naista stereotyyppisin ominaisuuksin. Ne, jotka eroavat ja erottuvat näistä stereotyyppisistä ominaisuuksista eniten, joutuvat valitettavasti arvioinnin kohteeksi. Stereotypioiden negatiivinen merkitys tulee esiin kohtaamisissa, joissa henkilö ei pysty näkemään ihmistä ihmisenä, vaan ainoastaan jonkin ryhmän edustajana. Jos lapsi nähdään ainoastaan tyttönä tai poikana, johon liitetään tietyt stereotyyppiset ominaisuudet sukupuolen mukaan, lapselta saatetaan viedä mahdollisuuksia erilaisiin asioihin, kuten tietynlaisiin stereotyypitettyihin leikkeihin. (Vilkka 2010, 113-114.)

Kaikenikäiset käsittelevät ja vertailevat eri sukupuolia niitä koskevien stereotypioiden kautta. Kyseiset stereotypiat saattavat liittyä esimerkiksi naisten ja miesten fyysisiin ominaisuuksiin, tunteiden ilmaisuun ja näiden ominaisuuksien välisiin eroihin. Stereotypiat muodostuvat tietyn ilmiön yleisimmistä piirteistä ja kyseiset piirteet ohjaavat ihmisten tapaa olla vuorovaikutuksessa muun maailman kanssa. Länsimaissa ajattelua ohjaa sukupuolijärjestelmä, joka on kaksijakoinen. Kyseisen kaksijakoisuuden pohjalta määritämme, mikä ”kuuluu” kummankin sukupuolen käyttäytymiseen stereotyyppisesti. (Vilkka 2010, 111.)

Sukupuolistereotypioita pidetään yllä, sekä uusinnetaan koko ajan kaikkialla. Näiden stereotypioiden ylläpito ja uusintaminen saattaa olla tiedostamatonta, mutta myös tiedostettua. Perheissä, päiväkodeissa, elokuvissa ja monissa muissa yhteyksissä luodaan tiettyjä ajatuksia siitä, miten joko miehen tai naisen tulisi tässä hetkessä käyttäytyä. (Vilkka 2010, 112.)

3.6 Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyys sotketaan usein sanana sukupuolineutraaliuteen, joka on lähtökohtaisesti termi aivan erilaiselle kasvatusympäristölle. Sukupuolisensitiivisyyden voi avata kahdeksi sanaksi, sukupuoli ja sensitiivisyys. Yksinkertaisuudessaan sana tarkoittaa sensitiivisyyttä sukupuolelle, eli sukupuolten välisten, mutta myös sisäisten, erilaisuuksien huomioon ottamista kaikissa tilanteissa. Kun näitä eroja nostetaan esiin, tulee ilmi stereotypiat ja odotukset, joita sukupuoliin liitetään. Kun lapsi saa toimia oman mielenkiinnon ja ajattelun mukaan ilman, että valintoja ohjaavat sukupuoliin liitetyt stereotypiat ja oletettu sukupuoli, voi nähdä sukupuolisensitiivisen kasvatuksen tavoitteen täyttyvän. Tarkoituksena on poistaa ajatus siitä, että on olemassa erikseen tyttöjen ja poikien asioita. Asioita, joita vain toinen sukupuoli voisi tehdä. Sukupuolisensitiivisyyden toteutumisen avaimena on se, että ymmärtää sukupuolistereotypioihin liittyvien normien luomat esteet sille, että kaikilla olisi käytännössä samat mahdollisuudet ja oikeudet ja niiden seurauksena tasa-arvo. (Alasaari 2013, 16-18.)

Sukupuolisensitiivisyys laittaa kasvattajan pohtimaan omia asenteitaan ja arvojaan, sekä tiedostamattomia odotuksia ja oletuksia liittyen eri sukupuoliin. Kasvattajan tulee olla herkkä tunnistamaan sukupuolittavia rakenteita ja kielellisiä elementtejä ja olla olematta osa niiden vahvistamista. Lapset oppivat nopeasti ympäristöä havainnoimalla pienistäkin eleistä, mitä kuuluu tyttönä tai poikana olemiseen. Sukupuolisensitiivinen kasvatusympäristö taas tukee lapsen koetun sukupuolen ilmaisua ja kasvua yksilöllisesti, ei stereotypioihin nojaten. (Alasaari 2013, 18-19.) Sukupuolisensitiivisen kasvattajan tulee ymmärtää, että lapsen persoona on aina enemmän kuin syntymässä hänelle määritelty sukupuoli, sekä se, että sukupuoliroolit ovat historiallisia ja ajassa muuttuvia (Tasa-arvoinen varhaiskasvatus 2019). Varhaiskasvattajien tulee nähdä ja tunnistaa erilaisia ilmiöitä laajasti liittyen sukupuolikysymyksiin, jotta varhaiskasvatusta voi kutsua sukupuolisensitiiviseksi. Tällaisessa kasvatuksessa kasvattaja myös kannustaa lasta erilaisiin kokemuksiin, ajatuksiin ja kokeiluihin ja myös hyväksyy ne. Lapsen kanssa voi keskustella myös sukupuoliin liittyvistä stereotypioista ja kyseenalaistaa ajatukset, jotka ovat sidon-naisia erilaisiin stereotypioihin. Erilaisissa perinnesaduissa ja –loruissa naisista ja miehistä luodaan tiettyä kuvaa. Naiset ovat prinsessoja, jotka uljas prinssi pelastaa. Naisista luodaan tällaisissa saduissa melko heikko kuva, kun taas miehet ovat rohkeita pelastajia, jotka auttavat heikkoja naisia. Tällaisten tarinoiden pohjalta lasten kanssa

on hyvä keskustella stereotypioista, joita eri sukupuoliin kohdistuu. (Ylitapio-Mäntylä 2017, 285-286.)

On käynyt ilmi, että tytöille opetetaan enemmän tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita liittyen esimerkiksi itsehillintään ja kauniiseen käytökseen. Oikeastaan tytöille näitä asioita ei niinkään opeteta, vaan pojilta näitä asioita vain vaaditaan paljon vähemmän kuin tytöiltä. Tytöiltä odotetaan suurempaa panostamista esimerkiksi koulutyöhön, josta johtuen pojat saavat parempia arvosanoja heikommallakin suorituksella. ”Pojat on poikia”- ajatus näkyy myös siinä, ettei pojille opeteta erilaisten konfliktien sanallista ratkaisutaitoa. Usein saattaakin käydä niin, että kahden riehakkaan pojan väliin saatetaan laittaa kiltti tyttö istumaan, rauhoittamaan tilannetta. Tämä viestii pojille siitä, että kyseisen tytön vastuulla on rauhoittaa heidät. Asia ei saisi olla näin, sillä jokaisen tulisi pystyä elämässään asettamaan myöhemmin itselleen rajat. (Moring 2019, 20-21.) Hyvin käyttäytyvät tytöt saattavat kuulla koko varhaislapsuutensa ajan olevansa ”kilttejä tyttöjä” ja myöhemmin koulumaailmassa olevansa ”kympin tyttöjä”. Kyseiset sanaparret voivat kuitenkin muodostua näille tytöille jossain kohtaa haukkumasanoiksi, joka pahimmassa tapauksessa aiheuttaa käytöksen muutoksen. Tällä muutoksella lapsi saattaa haluta sulautua paremmin muuhun massaan ja käytöksen muutoksen avulla ei aiheuttaisi ikätovereidensa keskuudessa paheksuntaa omalla menestyksellään ja hyvällä käytöksellään. (Ohisalo 2019, 150.)

4 3-5-vuotiaan lapsen kehitys

Kolmevuotiaat ovat innokkaita oppimaan. Tämän ikäiset lapset jäljittelevät mielellään aikuisten touhuja. Turhautumista kolmevuotiailla esiintyy usein silloin, kun asiat eivät onnistukaan niin kuin he ovat ajatelleet. Liikkuminen tämän ikäisillä lapsilla alkaa olla monipuolista, ketterää ja sulavaa. Lapsi esittää yleensä tässä vaiheessa lapsuuttaan paljon ”Miksi?” ja ”Mitä varten?” kysymyksiä. Itsensä ilmaisu sanallisesti saattaa olla hieman hankalaa, sillä kaikkia tarvittavia sanoja ei ehkä vielä ole kolme-neljävuotiaan sanavarastossa. Äänteet ja puheen selkeyskään eivät vielä tässä kohtaa ole täysin kehittyneitä. Kolmevuotiaana lapsi saattaa keksiä omia satujaan ja tarinoitaan mielikuvituksen vilkkaudesta johtuen. Lapsi saattaa pitää kyseisiä tarinoita täysin tosina. Lapsi tarvitsee tällä ikäkaudella aikuisen tukea esimerkiksi riitojen selvittelyyn ja leikkien siivoamiseen. (Kahri 2003, 11-13.)

Nelivuotiaalla sanavarasto alkaa olla laaja ja hän ymmärtää hyvin kuulemansa. Tällä ikäkaudella lapsi nauttii uusien sanojen ja sanontojen oppimisesta. Neljävuotias osaa leikitellä kielen kanssa ja nauttii erilaisista kielellisistä piloista. Lapsen kanssa tulee käydä paljon keskusteluja, jotta hänen kielensä kehittyy ja hän oppii ilmaisemaan itseään entistä enemmän kielellisesti. Lapsi tarvitsee aina mallin ja virikkeet siihen, miten hän voi itseään ilmaista. Aikuinen antaa lapselle nämä virikkeet ja mallit omalla käytöksellään. Neljävuotiaille on tunnusomaista liioitella asioita. Lapsi ei tällaisissa tapauksissa valehtele, vaan hän ennemminkin vain innostuu omista tarinoistaan. Tällä ikäkaudella lapsi kyselee paljon erilaisista asioista,

eikä kyseisiin asioihin aina tarvitse olla vastausta valmiina. Välillä aikuinen voi kysyä lapsen omaa ajatusta kyseiseen kysymykseen. Neljävuotias tarvitsee edelleen selkeät rajat turvallisuudentunteen takaamiseksi, mutta rajoja voi muuttaa pikkulasten rajoista. Tällekin ikäkaudelle on tunnuksenomaista aikuisten toiminnan jäljittely. Useimmiten tytöt jäljittelevät äitiänsä ja pojat isäänsä. Sukupuolet alkavat muutenkin kiinnostaa lapsia tässä vaiheessa. Kaverisuhteet alkavat tällä ikävuodella olla tärkeitä. Neljävuotiaalla mielikuvitus on vilkkaimmillaan. Leikeissä lapsi käy mielellään läpi kokemiaan tuttuja tilanteita. Neljävuotias on myös hyvin liikkuvainen. (Kahri 2003, 17-21.)

Viisivuotiaana lapsi leikkii kavereidensa kanssa mielellään. Mielikuvitus- ja roolileikit, sekä sääntöpelit ovat tämän ikäiselle lapselle erittäin mieluisia. Tähän ikäkauteen liittyvät myös kysymykset moraalisiin ja eettisiin asioihin. Lapsi saattaa kokea kyseisitä asioista jonkinlaista ahdistusta. Siksi vanhemman tuleekin keskustella lapsen kanssa niistä asioista, jotka lasta askarruttavat. Viisivuotias ihailee lähellään olevia aikuisia ja mallintaa heidän toimintaansa. Tämän ikäinen lapsi liikkuu jo taidokkaasti ja myös nauttii monenlaisesta liikkumisesta. Oppiakseen uuden taidon, lapsi tarvitsee usein aikuisen ohjeita ja kannustusta. Lapsella on tällä ikäkaudella hyvät valmiudet oppia uusia taitoja. Kielellinen kehitys on edennyt jo melko pitkälle tässä vaiheessa. Lapsenomainen ääntäminen ja kielioppivirheet ovat hävinneet lapsen puheesta, mutta tiettyjä äännevirheitä voi vielä tulla. Viisivuotias kuuntelee ja kertoo mielellään myös itse erilaisia kertomuksia. Aikaan liittyvä käsitys on kehittynyt jo melko hyväksi viisivuotiaalla. Lapsi pystyy tällä ikäkaudella ymmärtämään syy-seuraussuhteita, sekä johdonmukaiseen ajatteluun. Viisivuotias saattaa välillä vaikuttaa isommalta lapselta, kuin todellisuudessa onkaan. Onkin tärkeä muistaa, että lapsi tarvitsee vielä selkeitä rajoja, paljon yhdessäolo ja lämpöä vanhemmiltaan tässäkin vaiheessa. Viisivuotias osaa jo jonkin verran ratkoa erilaisia ristiriitoja, mutta välillä aikuisen apua tarvitaan aina välillä näissäkin asioissa. (Kahri 2003, 25-26, 28-29, 31.)

5 Aiemmat tutkimukset

Tiina Teräksen (2010) tapaustutkimuksessa ilmeni, että tyttöjen ja poikien saamat kehut erosivat toisistaan niin sanallisesti, kuin kehun aiheissa. Kyseisessä tutkimuksessa nousi esiin myös poikien myönteisen palautteen saama sävy. Esimerkiksi jumppatilanteessa useimmiten kuultu kehu liittyi poikien rohkeuteen. Tyttöjä pidettiin taas poikia hienomotorisesti taitavampina, mutta myös poikiin nähden lapsekkaampina. Teräksen tutkimuksessa selvisi myös lasten leikkejä pidettävän sukupuolittuneina. Tutkimuksen kohteena olleessa päiväkodissa ei oltu haastattelujen mukaan käyty yhteisesti läpi myöskään sukupuolta ja niiden tasa-arvoa. Erilaisissa pienryhmätoimintatilanteissa lapsia oli kyseisessä päiväkodissa jaettu sukupuolen

mukaan. Tästä Teräs oli nostanut esiin huomion siitä, miten tytöillä ja pojilla saatetaan olettaa olevan tietynlaisia eri tarpeita. (Teräs 2010, 112-114.)

Kaisu Kettusen (2013) tutkimuksen tulokset osoittivat, ettei lastentarhaopettajan koulutuksen käyneet tai sitä käymässä olevat henkilöt kokeneet opinnoissaan käsiteltävän sukupuolta tai tasa-arvoa aiheena kovinkaan paljoa. Kyseiselle aihealueelle ei ole omaa kurssikokonaisuutta opetussuunnitelmassa, vaan aihetta on käsitelty yksittäisillä kursseilla lähinnä ohimennen. Sukupuolta käsiteltiin Kettusen tutkimuksen mukaan sukupuoliroolien ja tyttöjen ja poikien leikkien erojen kautta. (Kettunen 2013, 47.) Kyseisessä tutkimuksessa Kettunen nostaa esille myös Värtön (2000) tutkimuksen, jonka tulosten mukaan tyttöjen leikkitilat ovat yleensä pienempiä ja yksityisempiä, kuin poikien leikkitilat. Pojilla leikkitilana oli Värtön (2000) tutkimuksen mukaan useimmin isompi ja julkisempi tila, kuin tytöillä. Poikien annettiin enemmän riehua leikeissään, tyttöjä taas kontrolloitiin enemmän tällaisessa riehumisessa. Muissakin tilanteissa tytöiltä oli vaadittu tiukemman kontrollin avulla enemmän, kuin pojilta. (Kettunen 2013, 25.) Kettusen tutkimuksissa ilmeni pojille ja tytöille kohdennetussa puheessa olevan eroja. Tytöille kohdistettiin enemmän ulkonäköön ja hellyyden osoittamiseen liittyvää puhetta, kuin pojille. Tytöt myös nähtiin poikia rauhallisempina, kiltimpinä ja jopa passiivisempina. (Kettunen 2013, 61-62.)

Ella Tiisjärven ja Essi Mäki-Mantilan (2017) opinnäytetyön kyselyyn vastanneet varhaiskasvattajat olivat sitä mieltä, että he tarvitsevat lisää konkreettista opastusta ja esimerkkejä sukupuolisensitiiviseen työtapaan. Myös teoriaa ja menetelmiä aiheesta haluttiin lisää. (Tiisjärvi & Mäki-Mantila 2017, 35.) Kyseisessä opinnäytetyössä kyselylomakkeen kautta nousi esiin sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseksi kasvattajilta se, miten lapsen annetaan toimia omien kiinnostuksenkohteidensa mukaisesti, ilman että leikkejä tai toimintoja määriteltäisiin sukupuolen kautta (Tiisjärvi & Mäki-Mantila 2017, 38).

Varhaiskasvatuksessa lasten kohtaamisessa ja toimintaympäristöissä on tutkimusten mukaan epätasa-arvoisia käytänteitä (Valtioneuvosto 2016). Tutkimuksissa on tullut ilmi, että lapsen sukupuoli vaikuttaa myös vanhempien tapaan kiittää ja kannustaa lastaan. Poikien kasvatuksessa tunteiden näyttämiselle ja herkkyydelle ei ole tarpeeksi tilaa. Tytöt nähdään ahkerina, mutta ei kuitenkaan yhtä taitavina kaikissa asioissa, kuin poikia. Tämä näkyy varhaiskasvatuksessakin siinä, että sukupuolikäsitys on vielä vahvasti kaksijakoinen. Vasta tällä vuosikymmenellä sukupuolisensitiivinen kasvatuspedagogiikka on tullut osaksi varhaiskasvatus-opintoja. (Huumonen 2016, 44.)

6 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Lähteinä käytimme kirjallisuutta liittyen tasa-arvoiseen kasvatukseen, varhaiskasvatukseen ja sukupuoliin. Tietoperustana toimivat myös lait, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, sekä aiemmat tutkimukset ja niiden tulokset aiheesta.

Sukupuolten tasa-arvo on kirjattu varhaiskasvatuslaissa yhdeksi tavoitteeksi varhaiskasvatukseen. Tasa-arvoa, tai sen konkreettista edistämistä ja toteuttamisen seuraamista ei kuitenkaan ole määritelty valtakunnallisessa varhaiskasvatusta ohjaavissa dokumenteissa. Vaikka sukupuolisensitiivisyys tulee esille varhaiskasvatusopinnoissa, koulutuksesta puuttuu yleinen ja kaikille yhteinen opintojakso, jonka avulla tasa-arvon edistämisen voisi varmistaa. (Valtioneuvosto 2016.)

Tämän vuoksi tahdoimme lähteä tutkimaan tasa-arvon toteutumista tämän päivän varhaiskasvatuksessa. Vasta viime vuosina valmistuneet varhaiskasvattajat ovat saaneet sukupuoli-sensitiivisempää koulutusta, joten tahdoimme myös selvittää, näkyikö työkentällä kahtiaja-koa aiemmin valmistuneiden ja tällä vuosikymmenellä valmistuneiden kasvattajien välillä liittyen sukupuolten kohtaamiseen ja kasvattamiseen.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Kohtaavatko Möysän päiväkodin varhaiskasvattajat lapset työssään tasa-arvoisesti eri sukupuolien välillä?

2. Miten sukupuolten tasa-arvon toteuttaminen näkyy käytännössä Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa?

Näiden kysymysten avulla uskoimme kykenevämme selvittämään päiväkodissa toteutuvaa tai toteutumatonta tasa-arvoista kasvatusta. Oli tärkeää selvittää myös lasten kokemus tasa-arvosta, sillä työntekijät eivät välttämättä aina pysty tarkastelemaan omia työskentelytapojaan ulkopuolisen silmin. Lasten kokemus asiasta oli siis ensiarvoisen tärkeä tutkimuksen tulosten kannalta.

7 Tutkimusmenetelmät

7.1 Määrällinen tutkimus

Toteutimme tutkimuksen henkilökunnalle määrällisenä tutkimuksena kyselylomakkeen avulla. Määrällinen tutkimus koittaa löytää säännönmukaisuuksia aineistosta ja esittää nämä säännönmukaisuudet arkipäivään soveltuvina teorioina. Määrällinen tutkimus on yleensä aiempia teorioita rakentava, selittävä, uudistava tai täsmentävä. Teorian merkitys on havaittavissa siitä, että tutkimuksessa edetään järjestyksessä teoriasta käytäntöön eli kyselyyn, haastatteluun tai havainnointiin. Sen jälkeen palataan taas teorian analysointiin tulosten ja tulkinnan avulla. Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on löytää aineistosta yleisiä lainalaisuuksia. (Siitonen 2004, 273; Walliman 2005, 105-107.)

Määrällisessä tutkimuksessa mittaamista on kaikki, minkä avulla luodaan eroja vastaajien välille. Mittaaminen on konkreettisesti vastaajien ominaisuuksien mittaamista valikoiduilla

muuttujilla. Mittaaminen tapahtuu mitta-asteikolla, jolle tutkija järjestää tutkittavat muuttujat. Jotta mittaaminen onnistuu, tulee tutkijan tietää tarkasti mitä mitataan. (Alkula 1995, 75-76; Paaso 2006.)

Tutkimuksen tulokset muodostuvat tutkimusaineistoa analysoidessa. Jotta tutkimus tulee valmiiksi, tulee tulokset muuttaa numeroista sanallisiksi. Borgin (2006) mukaan tutkijan tulee kyetä esittämään tutkimuksen tulokset tutkimuskysymyksen kannalta. Tulokset tulee tulkita ja tehdä niistä sanallisia johtopäätöksiä. Johtopäätökset muodostuvat aiempiin tutkimustuloksiin ja perinteisiin nojaten ja niiden merkitystä pohditaan laajemmin yhteiskunnallisesti. Tulokset tulee selittää niin, että ne avautuvat lukijalle ymmärrettävällä tavalla. Tämä varmistetaan sillä, että tutkimustuloksista kootaan yhteen pääseikat ja olennaisimmat vastaukset tutkimuskysymysten kannalta. (Hirsjärvi 2005, 213-214.)

Omassa kyselylomakkeessamme käytimme vastauksiin viisiportaista likertin asteikkoa. Likertin asteikko on yleisesti mielipideväittämissä käytetty asteikko. Perusideana on se, että asteikon keskikohdasta lähtien toiseen suuntaan samanmielisyys kasvaa ja toiseen suuntaan taas laskee. Asteikko voi olla niin moniportainen kuin tutkija itse näkee tarpeelliseksi. (Heikkilä 2004, 53, Paaso 2006.)

Kyselylomake oli jaettu eri teemoihin kyselylomakkeen hahmottamisen helpottamiseksi. Teemoina olivat taustatiedot, koulutus ja työyhteisö, tasa-arvo päiväkodin arjessa ja lopuksi oli kolme avointa kysymystä, joiden avulla pyrimme saamaan laajempia ja yksilöllisempiä vastauksia. Kyselyn vastaamiseen meni noin kymmenen minuuttia. Kyselylomake on liitteenä (liite 1).

7.2 Laadullinen tutkimus

Laadulliselle tutkimukselle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Useimmissa oppaissa laadulliseen tutkimukseen on kyse siitä, millainen näkökulma kyseiseen tutkimusmuotoon on valittu ja miten sen pohjalta sitä määritellään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 17.) Laadullinen tutkimus käsitteenä saattaa olla harhaanjohtava, jos sitä vertaa määrälliseen tutkimukseen. Laadullista tutkimusta saatetaan pitää ”pehmeämpänä”. Töttö (2004) mainitsee, ettei mikään tutkimus voi tuoda esiin minkään ilmiön maailmankattavaa kuvaa, vaan ainoastaan päästään raapaisemaan pintaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laadullinen tutkimus nähdään usein aineistolähtöisenä, mutta se ei kuitenkaan ole puhtaasti sitä. Mikään tutkimusmuoto ei voikaan olla puhtaasti vain teoriasta, tai aineistosta lähtevää. Laadullinen tutkimus ei ole yksi tietynlainen tapa tutkia tai tietynlainen tieteenala. Tähän tutkimusmuotoon liittyy monenlaisia lähestymistapoja aineiston keruuseen ja analysointiin.

Aineiston keruu voi tapahtua esimerkiksi haastattelulla, tai havainnoinnilla ja analysointi aineistolähtöisesti tai teorian rakentamasta aineistosta käsin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tötön (2004) mukaan laadullinen tutkimus koostuu tutkittavaan aiheeseen liittyvistä teorioista ja aiemmista tutkimuksista, empiirisistä aineistoista ja tutkijan omasta päättelystä ja ajattelusta. Eskola ja Suoranta (2000), sekä Hirsjärvi (2004) ovat listanneet laadulliseen tutkimukseen yleisesti liittyviä seikkoja. Kyseinen tutkimusmuoto huomioi tutkittavien näkökulman ilman kokeellista asetelmaa. Aineistonkeruumenetelmät, sekä –analysointi liittyvät vähintäänkin osittain aitoon elämään ja kokemuksiin. Aineistot ovat myös melko pieniä, tarkoituksena ei ole löytää säännönmukaisuuksia isosta massasta. Laadulliselle tutkimukselle ei myöskään aseteta hypoteesia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aineistonkeruumenetelmäksi lasten kanssa valikoitui haastattelu, jonka toteutimme lapsien kanssa leikin avulla. Lasten vastauksia emme voineet ennakoida, joten haastatteluiden vastausten yksityiskohtia oli hyvin vaikea miettiä etukäteen. Tämä on yksi syy siihen, miksi valitsimme kvalitatiivisen tutkimusotteen käytettäväksi lasten vastausten työstämiseen.

Tarkoituksenamme oli saada lapsilta tietoa juuri heidän ajatuksistaan tasa-arvon toteutumisesta Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Lapsilla olikin tietynlainen vapaus siihen, miten haastattelu etenee. Pääasiana on kuitenkin se, että laadullisessa haastattelussa saadaan kerättyä aineistoa keskustelun kautta, sillä keskustelujen tarkoitus ei ole tuoda esiin tiettyjä yleistettäviä ”tosiseikkoja”, vaan haastateltavien omia tulkintoja haastattelun teemoista (Kirmanen 1999, 196).

Haastattelussa on aina kyse vuorovaikutustilanteesta, jossa haastattelija vie keskustelua eteenpäin haastateltavan kanssa. Haastattelun huono puoli on siinä, että haastateltava voi tietoisesti jättää esimerkiksi kertomatta jotain, tai kertoa totuutta muunnellusti. Haastattelijakin voi tehdä virheen haastattelua analysoidessaan esimerkiksi siinä, että hän ei osaa huomioida kaikkia tärkeitä asioita haastattelusta. Haastattelun hyvänä puolena on se, että haastattelija voi esimerkiksi pyytää haastateltavaansa heti tarkentamaan vastaustaan. (Järvinen & Järvinen 2011, 146.)

Lasten kanssa työskennellessä joustavuus on tärkeää. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu antaa mahdollisuuden joustavuudelle. Haastattelija voi esimerkiksi toistaa lapselle esitetyn kysymyksen tai antaa lapselle mahdollisuuden selventää omaa kantaansa. Haastattelun aikana haastattelija voi toimia myös havainnoitsijana ja saada tätä kautta sellaista tietoa, jota ei olisi mahdollista saada esimerkiksi kyselylomakkeen muodossa. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi haastateltavien eleet ja ilmeet haastattelun aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Lasten haastatteluissa kävimme leikin ja keskustelun kautta läpi tiettyjä teemoja. Kävimme läpi tiettyjä kysymyksiä teemahaastattelun tapaan. Kyseisiin kysymyksiin lapset pääsivät vastaamaan heille sopivalla tavalla, joko jatkamalla leikkitilannetta, tai vain keskustelemalla aiheesta haastattelijan kanssa. Teemahaastattelun avulla halusimme selvittää lasten ajatukset tietyistä aiheista ja saada esille heidän henkilökohtaiset kokemukset niistä. Teemahaastattelu antoi mahdollisuuden myös siihen, että kysymyksiä ei tarvinnut esittää samassa järjestyksessä haastateltaville ja jopa sanamuodot saattoivat muuttua. Pääasia oli kuitenkin se, että tutkimuskysymyksen kannalta löydettiin siihen vastaavia vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Lapsen on aikuiseen verrattuna vaikeampi kuvailla ja kertoa kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Tämä johtaakin siihen, että pienten lasten haastattelujen laatua pidetään yleisesti heikompana. Lasten haastatteluiden onnistumiseksi onkin käytettävä sellaista sanavarastoa, jota lapsi ymmärtää. Liian pitkät ja monimutkaiset kysymykset eivät tuota hedelmää lasten haastatteluissa, toisin kuin lyhyet ja tarkat kysymykset. (Kirmanen 1999, 198-199.)

Lasten osallistaminen opinnäytetyöhömme oli tärkeä osa tutkimustamme. Lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa lapsen osallisuus ja toimijuus ovatkin tärkeitä käsitteitä. Lapsen omaa kokemusta hänen elämäänsä koskevissa asioissa ja tapahtumissa arvostetaan nykyisin lapsitutkimuksissa enemmän. Lasta pidetäänkin nykyisin oman elämänsä kokijana ja tekijänä. (Rainio 2012, 108.)

7.3 Aineiston keruu

7.3.1 Kyselylomake

Kysely aineiston keräämisen tapana kysyy jokaiselta vastaajalta samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Tästä käytetään termiä vakiointi. Kyselyyn vastatessaan vastaaja lukee itse kysymyksen ja vastaa siihen kyselylomakkeen avulla. Kyselyn voi tehdä internetissä tai postitse. (Veal 1997, 154, Hirsjärvi 2005, 182.) Kysely on hyvä tapa kerätä aineistoa, jos tutkittavia on suuri määrä tai jos tutkitaan erittäin henkilökohtaisia asioita. Näitä asioita voi olla esimerkiksi terveys, itsehoito, ruokatottumukset tai ansiotulot. Ongelmaksi saattaa muodostua vastausten hidas palautuvuus tutkijalle. (Valli 2001, 100-102; Hirsjärvi 2005, 184-185; Vilkka 2005, 74.)

Teimme kyselylomakkeen internetissä ja lähetimme linkin kyselyyn päiväkodin yhteyshenkilöllemme. Yhteyshenkilö jakoi linkin kaikille työntekijöille, jotka pystyivät linkin kautta vastaamaan kyselyyn kahden viikon aikana. Valitsimme internetkyselyn sen helpon täyttämisen perusteella, eikä meidän siten tarvinnut mennä päiväkodille fyysisesti viemään ja hakemaan vastauslomakkeita. Kysely alkoi saatetekstillä, jossa kerrottiin kyselyn olevan täysin anonyymi ja sen vastaamiseen menevän noin kymmenen minuuttia. Ajan olimme testanneet läheistemme avulla, jotka vastasivat kyselyyn testinä aiemmin. Emme halunneet tehdä kyselystä

liian pitkää, jotta vastaajat jaksaisivat keskittyä koko kyselyn ajan pohtimaan vastauksia rauhassa.

7.3.2 Haastattelut

Toteutimme teemahaastattelun videoiden ennakkoon sovittujen kysymysten pohjalta kahdelle 3-5-vuotiaalle tytölle ja kahdelle 3-5-vuotiaalle pojalle. Haastatteluja toteutimme kaksi, yhden haastattelun tytöille ja yhden haastattelun pojille. Kysymykset olivat molemmilla haastattelukerroilla samat, ja ne esitettiin niissä samassa järjestyksessä.

Lasten tarkasta iästä meillä ei ollut tieto, mutta käytyjen keskustelujen perusteella jokainen lapsi oli lähempänä viittä, kuin kolmea ikävuotta. Tämän pystyi päättelemään esimerkiksi sillä, etteivät lasten taivutusmuodot erilaisissa sanoissa menneet väärin. Lapset tuntuivat myös aidosti miettivän menneitäkin asioita, eikä esimerkiksi vain juuri äsken tapahtunutta. 5-vuotiaat osaavat myös lajitella esineitä eri tavoilla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019.) Haastatteluun osallistuneet lapset osasivat havainnoida esimerkiksi Duplo-hahmojen avulla pienryhmätoimintaa jakamalla niitä pyydetyllä tavalla. Lapsilla oli selkeästi muutenkin halua ryhmitellä kyseisiä hahmoja.

Haastatellessamme Möysän päiväkodin lapsia, käytimme soveltaen juonellisen leikkimaailman työskentelytapaa. Tällaisessa työtavassa lasten ja aikuisten yhteistoiminta rakentuu roolileikkiin, johon kuuluu tarinoiden dramatisointi. Tavoitteena leikkimaailman luomisessa on, että oppiminen on lapselle mielekästä ja omakohtaista. (Rainio 2012, 108.) Oppimisen sijaan tarkoituksenamme oli saada lapsi nostamaan esiin omia kokemuksiaan poikana tai tyttönä Möysän päiväkodin arjessa. Tämän uskoimme onnistuvan dramatisoimalla erilaisilla hahmoilla ja leluilla erinäisiä arkipäiväisiä tilanteita päiväkodissa, joista sitten voimme keskustella lapsien kanssa.

Leikkimaailmassa voi olla lähtökohtana joko aikuisen, tai lapsen valitsema juoni, josta leikki voi kehittyä. Yleensä leikkimaailmassa on lähtökohtana jokin ristiriitatilanne, tai jokin ongelma, joka on ratkaistava. Tärkeää on kuitenkin, että aikuinen on mukana kyseisessä kuvitellussa tilanteessa. Leikkimaailmassa lapsen luovuus, mielikuvitus, sekä kuvittelu kehittyvät, kun hän saa keksiä ratkaisuja erilaisiin ongelmatilanteisiin. Leikkimaailmassa on usein kyse myös siitä, että tilanteet ovat keksittyjä. (Rainio 2012, 111.) Opinnäytetyössämme tarvitsimme kuitenkin lapsien ajatuksia heidän todellisista kokemuksistaan.

Lasten aitojen ajatusten ja kokemusten saaminen haluamastamme teemasta tuntui aluksi ajatuksena haastavalta, mutta leikkimaailman ansiosta saimme luotua tietyt puitteet, joissa saimme lapsilta paljonkin tietoa. Leikkimaailmapedagogiikassa aikuinen on kuitenkin se, joka tuo leikkiin myös erilaisia virikkeitä ja rakentaa maailmaa leikin ympärille lasten kanssa es-

teettisesti ja pedagogisesti. Tällaisessa työskentelytavassa aikuinen ei kerro ”oikeita” vastauksia siihen, miten leikki voi jatkua. Leikin kehittyminen on tässä tapauksessa lapsen ja aikuisen yhteistyötä. (Rainio 2012, 111-112.) Tällaisen yhteistyön avulla pystyimme käymään keskustelua lasten kanssa siitä, mitä eri tilanteissa kukin lapsi on kokenut.

Haastattelumme teemoiksi valikoituivat aiempien tutkimusten pohjalta se, miten aikuiset ohjaavat lapsia leikkiin ja leikkitiloihin, aikuisten suhtautuminen lasten hyvään ja huonoon käytökseen, sekä mahdollinen sukupuolten mukainen jaottelu pienryhmiin.

8 Aineiston analyysi

Aineiston analysoimme diskurssianalyysin avulla. Kyseisen analysointimenetelmän avulla saimme sekä henkilökunnan kyselylomakkeesta, että lasten haastatteluista nostettua esiin heidän käsityksiään sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Diskurssianalyyttinen tutkimusote haluaa selvittää ihmisten jäsentäviä käsityksiä todellisuudesta. Puhuttaessa kulttuurin diskurssista, tarkoitetaan jonkin ilmiön käsitteellistämisestä ja sen tavoista olevaa yksimielisyyttä. Diskurssien analysointi taas tapahtuu siten, että diskurssit nimetään ja ne sisältävät kyseisen ilmiön luonteen tiedot. Tavoitteena dis-kurssianalyysissa on löytää asiat, joista ollaan yksimielisiä ja miten kyseinen yksimielisyys ilmenee. (Remes 2004.)

Tutkimuksessamme selvitettiin päiväkodin arjessa toteutettua ilmiötä. Diskurssianalyysi on kiinnostunut siitä, mitä ihmiset tuottavat sosiaaliseen todellisuuteen, sekä siinä tapahtuvasta toiminnasta. Kohteena diskurssianalyysissa on kommunikoiva diskurssi, sillä se olemassaololla pystyy luomaan tietoa, joka sisältää inhimillistä todellisuutta. Diskurssianalyysilla on kolme erilaista traditiota, jossa se on muodostunut. Tutkimuksemme on lähimpänä ranskalaista traditiota, sillä kyseisen tradition mukaan ihmiset ovat alisteisia kulttuurille, mutta toisaalta taas tuovat kulttuuriin omia sosiaalisesti luomiaan diskursseja. Erilaiset diskurssit pysyvät yhteiskunnassa ja kulttuurissa yllä, kun niitä pidetään yleisesti hyväksyttyinä. Dis-kurssianalyysin tehtävänä ranskalaisen tradition mukaan on löytää ja tuoda esiin kyseiset diskurssit. (Remes 2004.) Nostimme esiin tutkimuksemme kannalta tärkeät diskurssit sekä henkilökunnan kyselystä, että lasten haastatteluista. Vertaamalla näitä diskursseja, pystyimme arvioimaan sukupuolten tasa-arvon toteutumista Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa.

Aineiston analyysi toteutui abduktiivisella päättelyllä. Kyseisessä päättelyssä ei ole kyse teoria-, eikä aineistolähtöisestä tutkimuksesta, vaan niiden välimallista. Teoriasidonnaisessa analyysissa on kuitenkin havaittavissa kytköksiä teoriaan, sillä aineistosta saatuihin havaintoihin etsitään tukea teoriasta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

9 Tutkimuksen tulokset

9.1 Kysely varhaiskasvattajille

Kysely lähetettiin koko henkilökunnalle. 18:sta työntekijästä yhdeksän vastasi kyselyyn. Suurin osa vastaajista oli 50-vuotiaita tai vanhempia. Seuraavaksi eniten oli 40-49-vuotiaita ja loput jakautuivat tasan 20-29 ja 30-39 vuosien välille. Koulutuksista yleisin oli toisen asteen koulutus, joka löytyi kuudelta vastaajalta. Loput kolme vastaajaa oli käynyt ammattikorkeakoulun, eli kukaan vastaajista ei ollut käynyt yliopistoa.

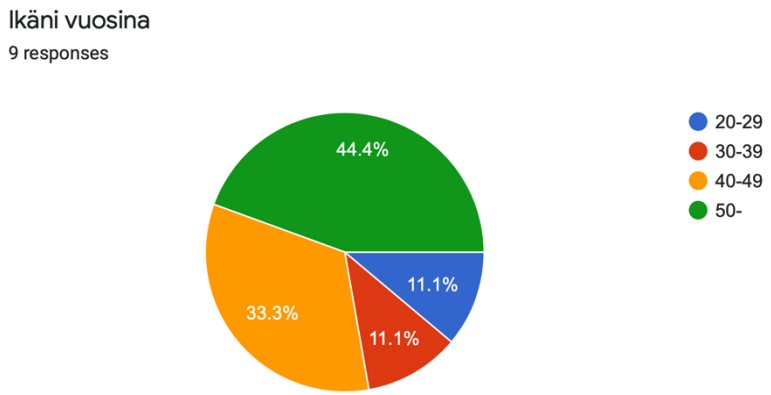

Kuva 1: Vastaajien iät vuosina

Suurin osa oli työskennellyt varhaiskasvatuksen parissa 15 vuotta tai enemmän. Toisiksi eniten vuosia oli takana 1-5. Kukaan vastaajista ei ollut työskennellyt alle vuotta varhaiskasvatuksessa. Vastaajat jakautuivat tasaisesti sen mukaan, missä lapsiryhmässä he työskentelevät. Vastaajista kolme työskentelee alle 3-vuotiaiden parissa, kolme 3-5-vuotiaiden parissa ja loput kolme esikoululaisten kanssa.

Yhdeksästä vastaajasta neljä oli sitä mieltä, ettei osaa sanoa, oliko heidän opinnoissaan käsitelty sukupuolten tasa-arvoa. Yhden vastaajan mukaan sitä ei ole käsitelty lainkaan ja yksi oli jokseenkin eri mieltä siitä, että sitä olisi käsitelty. Kukaan vastaajista ei ollut täysin tai jokseenkaan samaa mieltä siitä, että sukupuolten tasa-arvoa olisi opinnoissa käsitelty.

Vastaajista viisi koki, että heidän käsityksensä sukupuolten tasa-arvosta on jokseenkin kehittynyt työuran aikana. Kolme vastaajaa oli täysin samaa mieltä siitä, että käsitys sukupuolten tasa-arvosta on kehittynyt työuran aikana. Yksi vastaaja ei osannut sanoa, onko kehitystä tapahtunut suuntaan tai toiseen.

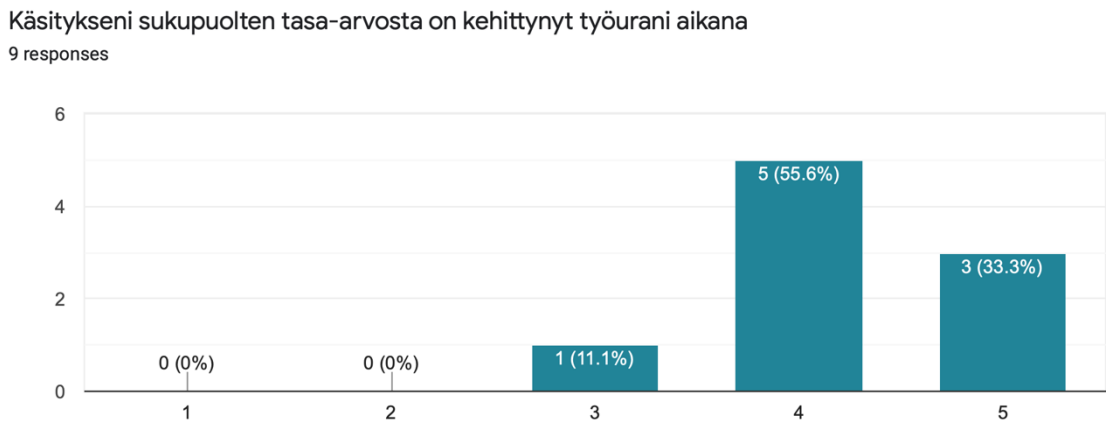

Kuva 2: Vastaajien käsitys sukupuolten tasa-arvon kehittymisestä työuran aikana

Viisi vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä siitä, toivoisiko työnantajan tarjoavan lisäkoulutusta sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseen omassa työssään. Loput vastaukset jakautuivat tasan muihin vastausvaihtoehtoihin. Kaikki vastaajat kokivat muiden varhaiskasvattajien kohtaavan sukupuolet jokseenkin tai täysin tasa-arvoisesti. Vastauksista tulee ilmi, että varhaiskasvattajat keskustelevat jonkin verran sukupuolten tasa-arvon toteuttamisesta työyhteisöään.

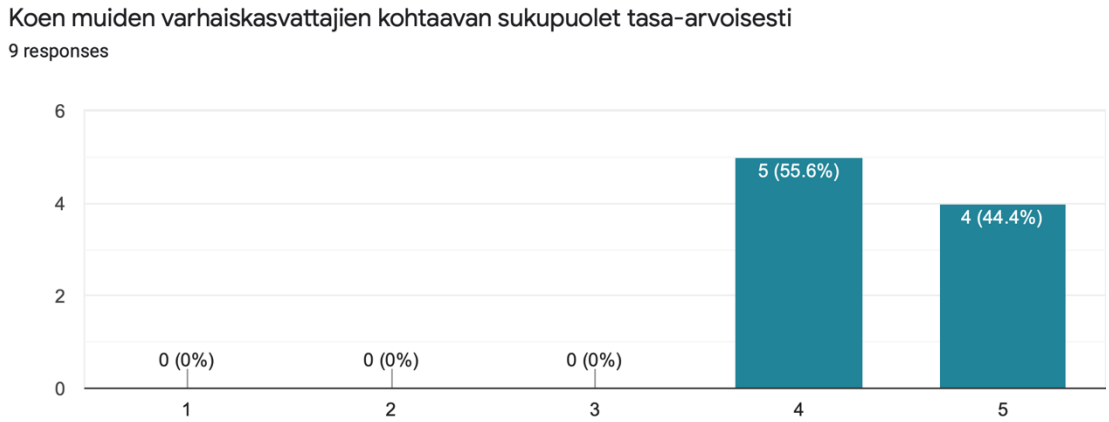

Kuva 3: Vastaajien kokemus muiden varhaiskasvattajien sukupuolten tasa-arvoisesta kohtaamisesta

Vastaajista kaikki kokivat jokseenkin tai täysin omaavansa tärkeän roolin lapsen sukupuoli-identiteetin rakentumisessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamista varhaiskasvattajana pidetään suurimmaksi osaksi jokseenkin tai täysin helppona. Kaksi vastaajista ei ollut asiasta samaa eikä eri mieltä.

Stereotypioiden ei suurimmaksi osaksi koettu ohjaavan työtä varhaiskasvattajana. Yksi vastaajista ei osannut sanoa ohjaavatko stereotypiat työtä vai eivät. Väitteeseen siitä, että tytöt ovat herkempiä kuin pojat, vastasi kahdeksan olevan jokseenkin tai täysin eri mieltä. Yksi vastaaja ei ollut samaa eikä eri mieltä. Yksi vastaajista koki tyttöjen tarvitsevan jokseemmin herkemmin lohdutusta kuin poikien. Suurin osa vastaajista ei myöskään kokenut, että tyttöjen kanssa voisi käydä pidempiä keskusteluja.

Suurimman osan mielestä samat säännöt koskevat sekä tyttöjä, että poikia. Yksi vastaajista oli täysin eri mieltä. Rajumpien leikkien koettiin kolmen vastaajan mukaan olevan jokseenkin sallitumpia pojille ja kuuden mielestä ei. Kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, että pojat olisivat reippaampia kuin tytöt. Väitteeseen, että lapsen ohjaaminen sukupuolelleen stereotyyppisiin leikkeihin on helppoa, tuli jokaiseen vastausvaihtoehtoon vastauksia ja näin ollen aiheutti eniten hajontaa yksittäisessä vastauksessa.

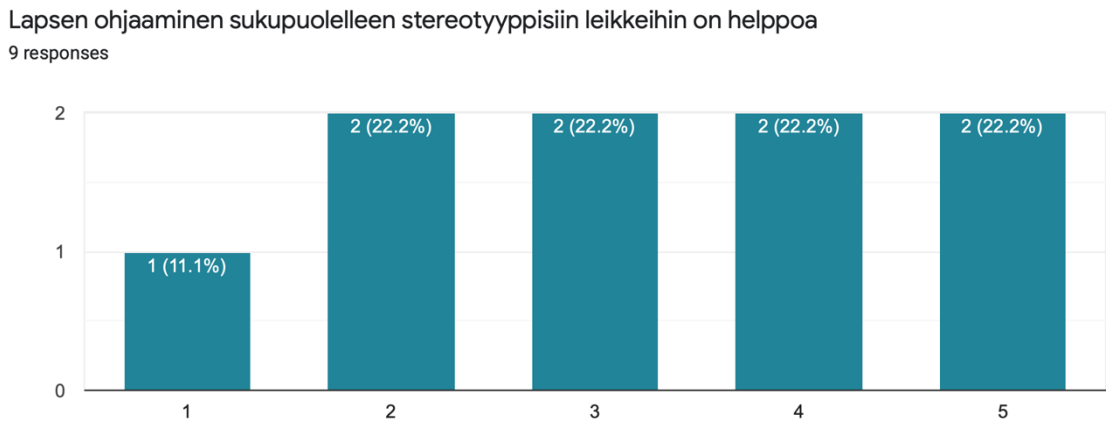

Kuva 4: Vastaajien kokemus lapsen helposta ohjaamisesta sukupuolelleen stereotyyppisiin leikkeihin

Avoimissa kysymyksissä tyttöjä ja poikia kehuttiin pääosin samoilla sanoilla. Vain yksi vastaaja kertoi kehuvansa tyttöjä ja poikia eri adjektiiveilla. Useammassa vastauksessa toistuivat sanat ystävällinen, taitava, hyvä ja reipas. Tasa-arvon koettiin näkyvän päiväkodissa puhetyylissä ja lasten tasa-arvoisessa kohtelussa. Myös leikkien kerrottiin olevan lapsilla vapaasti valittavissa,

eikä niitä erotella erikseen tyttöjen ja poikien leikkeihin. Yksi kasvattajista vastasi sukupuolisensitiivisyyden sekä sukupuolikysymyksiin vastaamisen ja sanoittamisen lapsille tekevän tasaarvosta näkyvää.

9.2 Lasten haastattelut

Toteuttamamme haastattelu lasten kanssa tehtiin leikin avulla. Kyseiset haastattelut videoitiin ja videot litteroitiin (liite 2 ja 3), pystyimme myös tarkastelemaan videoilta lasten eleitä ja ilmeitä. Lasten haastatteluiden videoiden litteroinnista pystyimme myös teemoittain nostamaan erilaisia tuloksia esiin. Haastatteluissa lapset saivat valita itselleen nuket tai Duplo-hahmot, jotka esittäisivät heitä koko haastattelun ajan. He saivat valita myös nuken tai Duplo-hahmon, joka esittäisi koko haastattelun ajan heidän ryhmänsä aikuista. Käytämme tulosten selkeyttämiseksi lapsista tyttöjen kohdalla käsitteitä Tyttö A ja B, sekä poikien kohdalla Poika A ja B.

Ensimmäisessä kysymyksessä käsiteltiin lasten kanssa sitä, millaisiin leikkitiloihin ryhmän aikuiset heitä useimmiten ohjaavat leikkimään. Kävimme lasten kanssa yhdessä läpi eri leikkipaikkakuvat, joita ryhmän aikuiset käyttävät työssään päivittäin. Pyysimme lapsia nimeämään jokaisen kuvan paikan, jotta kaikilla oli yhteinen käsitys kuvien esittämistä paikoista. Kuvakortit olivat lattialla, jotta lapset näkisivät kortit hyvin. Tässä ensimmäisessä kysymyksessä lapset spontaanisti näyttivät konkreettisesti nukeillaan, minne heidät yleensä ohjataan leikkimään.

Tyttö A näytti nukellaan ensimmäiseksi salikuvaa. Haastattelijan kysyessä onko jotain muuta paikkaa, minne aikuinen heitä ohjaa leikkimään, Tyttö A näytti ulkokuvaa. Haastattelijan kysyessä Tyttö B:n mielipidettä, hän näytti nukkarikuvaa. Haastattelijan kysyessä vielä uudestaan Tyttö A:lta, mikä olikaan se ensimmäinen kuva mitä hän näytti, Tyttö A näytti salikuvan uudelleen.

Poikien haastattelussa samassa kysymyksessä molemmat pojat laittoivat valitsemansa Duplo-hahmonsa samanaikaisesti salikuvan päälle. Haastattelijan kysyessä muita paikkoja, minne aikuinen mahdollisesti heidät ohjaa leikkimään, Poika A laittoi Duplo-hahmonsa naulakkokuvan päälle. Poika B laittoi oman Duplo-hahmonsa ryhmätilakuvan päälle. Seuraavaksi Poika A siirsi Dublo-hahmonsa ulkokuvan päälle. Samalla Poika B laittoi Duplo-hahmonsa nukkarikuvan päälle. Haastattelija kysyi, ovatko he kuitenkin eniten salissa, johon Poika B vastasi myöntävästi.

Seuraavassa kysymyksessä käsiteltiin sitä, millaisilla sanoilla päiväkodin henkilöstö toruu tai kehuu lapsia. Kyseinen tilanne luotiin siten, että haastattelija esitti lasten valitsemalla aikuisnukella lapsille tulevansa paikalle joko torumaan, tai kehumaan lapsia. Haastattelija pyysi lapsia kertomaan omia kokemuksiaan kyseisistä tilanteista.

Tyttöjen haastattelussa haastattelija sanoi lapsille esimerkkitilanteen, jossa aikuinen voisi tulla torumaan tyttöjen käytöstä. Haastattelija kysyi mitä aikuinen sanoisi, jos tytöt esimerkiksi olisivat tönineet toisiaan. Tyttö A kertoi aikuisen sanovan, että tosi tuhmasti tehty. Tyttö B oli samaa mieltä. Tyttö A sanoi aikuisen sanoneen anteeksi. Haastattelija kysyy, onko kuitenkin niin että Tyttö A on kuitenkin ollut se, joka on pyytänyt anteeksi. Tyttö A vastasi tähän myöntävästi. Poikien haastattelussa haastattelija kysyy mitä aikuinen sanoisi heille, jos he olisivat esimerkiksi tapelleet. Poika A vastasi aikuisen sanovan: ”Riita poikki!” ja ”Että pyytää anteeksi.”

Tytöiltä kysyttäessä siitä, miten heitä kehutaan, haastattelija kysyi mitä heille on sanottu silloin, jos he ovat esimerkiksi auttaneet toista. Tyttö A sanoi aikuisen sanoneen: ”Tosi kiltisti tehty.” Poikien kohdalla haastattelija sai samaan kysymykseen Poika A:lta vastaukseksi: ”Hyvin menee!” ja ”Ja kivasti leikitty!” Poika A:n ääni muuttui vastatessa reippaaksi ja pontevaksi.

Kolmannessa kysymyksessä haastattelija keskusteli lasten kanssa siitä, millaisiin leikkeihin aikuiset ovat ohjanneet lapsia päiväkodissa. Haastattelutilanteessa lapsien kanssa käytiin yhdessä erilaisten leikkikuvien leikit nimeten läpi. Kuvakortit olivat lasten edessä heidän nähtävillään tämän kysymyksen aikana.

Haastattelussa Tyttö B näytti nukellaan nukkekotileikkikuvaa ja magneettileikkikuvaa, kysyttäessä mihin leikkiin aikuinen häntä useimmiten ohjaa. Tyttö A näytti omalla nukellaan kampaamoleikkikuvaa. Pojista Poika A laittoi Duplo-hahmonsa magneettileikkikuvan päälle ja Poika B kauppaleikkikuvan päälle. Poika A siirsi Duplo-hahmonsa vielä puolapuu- ja koripallokorikuvaan. Poika B siirsi oman Duplo-hahmonsa vielä nukkeleikkikuvaan.

Viimeisessä kysymyksessä käsiteltiin lasten jakamista pienryhmiin. Lapset saivat jakaa ensin haastattelijan antamat Duplo-hahmot tyttö- ja poikaryhmiin. Tämän jälkeen haastattelija pyysi lapsia jakamaan tyttöjä ja poikia siten, kuten heidät on jaettu usein pienryhmiin aikuisen toimesta.

Tyttö A vastasi pienryhmätoiminnassa olevan hänen ja muiden tyttöjen lisäksi poikia. Tyttö B oli samaa mieltä. Kysyttäessä, onko sellaisia tilanteita joissa olisi vain tyttöjä tai poikia pienryhmässä, Tyttö A vastasi niitä olevan varmaan. Poika A vastasi pienryhmätoiminnassa pienryhmän muodostuvan puoliksi tytöistä ja puoliksi pojista.

10 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, toteutuuko sukupuolten tasa-arvo Möysän päiväkodissa. Lähdimme selvittämään asiaa lähettämällä päiväkodin henkilökunnalle kyselylomakkeen ja haastattelemalla lapsia. Vertailemalla näistä saatuja tuloksia, pyrimme saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiimme eli kohtaako Möysän päiväkodin henkilöstö lapset työssään

tasa-arvoisesti eri sukupuolien välillä, sekä minkälaisia kokemuksia lapsilla on tasa-arvoisesta kohtaamisesta Möysän päiväkodissa.

Suurin osa henkilökunnasta oli yli 50-vuotiaita toisen asteen koulutuksen käyneitä ja yli 15 vuotta varhaiskasvatuksen parissa työskennelleitä henkilöitä. Kenenkään kasvattajan opinnoissa ei oltu suoranaisesti käsitelty sukupuolten tasa-arvoa, mutta melkein kaikki kokivat käsityksensä sukupuolten tasa-arvosta kehittyneen työuransa aikana. Kasvattajista vain kaksi toivoi työnantajan tarjoavan lisäkoulutusta sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseen työssään, eli tutkimuksen mukaan työ itsessään kehittää tasa-arvon toteuttamista aiemmista opinnoista huolimatta, eikä työantajan tarjoamalla mahdollisella lisäkoulutuksella ole suurta merkitystä tasa-arvon toteuttamiseen käytännössä.

Varhaiskasvattajat pitivät tasa-arvon toteuttamista työssään helppona, eivätkä sukupuolistereotypiat ohjaa heidän työtään varhaiskasvattajana. Lasten haastattelujen perusteella, lapset ohjattiin leikkiin ja leikkitiloihin omien, sukupuolesta riippumattomien, kiinnostusten kohteiden mukaan, eli sukupuolten tasa-arvon voi nähdä toteutuvan tältä osin. Tulosten mukaan lapsien koettiin kuitenkin suurimmaksi osaksi leikkivän jokseenkin mielellään sukupuolelleen stereotyyppisesti liitettyjä leikkejä, ja se näkyi myös lasten haastatteluissa, joissa vain yksi lapsista osoitti kasvattajan ohjaavan hänet välillä sukupuolelleen selkeästi epästereotyyppiseen leikkiin. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että tytöt ohjataan pienempiin leikkitiloihin kuin pojat. Möysän päiväkodissa, lasten haastatteluiden perusteella, tasa-arvo toteutuu leikkitiloihin ohjaamisessa, eikä sukupuoli määrittele leikkitilan kokoa. Molempia sukupuolia ohjataan leikkimään yhtä suuriin tiloihin.

Tutkimus osoitti varhaiskasvattajien pitävän ryhmäjaottelua sukupuolten mukaan perusteltuna tarvittaessa, mutta lasten haastatteluiden perusteella heitä ei jaotella tyttöihin ja poikiin esimerkiksi pienryhmätoiminnassa. Lapset eivät osanneet nimetä yhtään tilannetta tai toimintaa, jossa aikuinen olisi jakanut heidät ryhmiin joissa olisi vain toista sukupuolta. Joko lapset eivät kiinnitä sukupuoleen huomiota ryhmäjaottelutilanteissa, tai sitten Möysän päiväkodissa ei ole usein tilanteita, joissa sukupuoli olisi jaottelun perusteena.

Vertaillessa kasvattajien vastauksia ja lasten haastatteluja, tuli ilmi, että kasvattajat eivät näe eroa tyttöjen ja poikien reippaudessa, ja heille puhutaan samalla tavalla. Kuitenkin lasten haastatteluiden perusteella pojat kertoivat aikuisten heille antamien kehujen olevan tyyliltään reippaita ja tomeria, kun taas tyttöjen kertoman mukaan aikuisten antamat kehut heille olivat tyyliltään enemmän herkkiä ja rauhallisia. Vaikka kasvattajat eivät tiedosta pitävänsä poikia reippaampina, heidän antamansa kehut tulevat kuitenkin poikien kokeman mukaan reippaammalla tyylillä. Lasten vastaukset torumisen osalta eivät olleet eriäviä sukupuolten välillä ja molempia sukupuolia toruttiin samoilla tyyleillä. Kehujen osalta kasvattajien ja

lasten vastaukset olivat keskenään ristiriidassa ja sukupuolistereotypioiden voi nähdä joltain osin siis ohjaavan kasvattajien työtä.

11 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Kyselylomaketta tehdessämme jaoimme kysymykset teemoihin, mikä lisäsi kysymysten sisällön ymmärrettävyyttä ja hahmotettavuutta. Kyselyn tehtyämme, lähetimme ne läheisillemme täytettäviksi, jotta saisimme heiltä palautetta kysymysten asetteluun ja ymmärrettävyyteen liittyen. Tämän jälkeen teimme korjaukset kyselyyn palautteiden pohjalta. Tämän avulla varmistimme, että kysymykset olivat ymmärrettävissä niin kuin me olimme ne tarkoittaneet. Jotta tutkimustulos on luotettava ja yleistettävissä, tulee jokaisen tutkimukseen vastaavan henkilön ymmärtää kysymykset ja käsitteet samalla tavalla (Vilkka 2007, 37).

Toinen meistä oli aiemmin työskennellyt Möysän päiväkodissa ja tämä tuli ottaa huomioon tutkimuksen aikana, sillä vaikka kasvattajat vastasivat kyselyyn anonyymeinä, olisi yksittäisen vastaajan tunnistaminen ollut mahdollista. Analysoidessamme tuloksia täytyi siis keskittyä tarkasti siihen, ettei muodostanut omia mielipiteitä ja oletuksia vastaajista, vaan tuli keskittyä vastauksiin neutraalisti tutkijan roolissa. Varmistaaksemme vastaajien tunnistamattomuuden, jaoimme kyselyn vastausten läpikäynnin meistä kahdesta sille, kumpi ei ollut työskennellyt kyseisessä päiväkodissa. Tutkimusprosessi ja –tulosten puolueettomuus vahvistuu sillä, että tutkijan ja tutkittavan suhde on mahdollisimman etäinen prosessin aikana, sekä sillä, että tutkija vaikuttaa mahdollisimman vähän kyselyllä tai haastattelulla saatuihin vastauksiin (Vilkka 2007, 16).

Koska kyselyyn vastasi vain puolet henkilökunnasta, pohdimme, miten luotettava tulos on ja kuinka laajasti sitä voi yleistää koko henkilökunnan ajatuksiin ja toimintaan liittyen sukupuolten tasa-arvoon Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Korkeampi vastausprosentti olisi lisännyt tulosten yleistettävyyttä ja luotettavuutta. Koska vastaajista suurin osa oli yli 50-vuotiaita, tutkimuksen tuloksia ei voi tämänkään takia yleistää. Luotettavuutta ja yleistettävyyttä olisi lisännyt myös se, jos vastaajien ikäjakauma olisi ollut tasaisempi, eikä vastauksissa olisi silloin painottunut vain vanhimpien työntekijöiden näkökulmat ja ajatukset. Kyselylomakkeessa saateteksti kertoi henkilökunnalle kyselyn olevan täysin anonyymi, eikä ketään vastaajista voisi näin ollen tunnistaa. Tämän avulla halusimme luoda vastaajille turvallisen ilmapiirin heidän vastatessa kyselyyn, jotta saimme mahdollisimman rehellisiä vastauksia.

Kyselylomakkeeseen vastatessa työntekijän tuli huomioida, että osassa kysymyksistä vastausvaihtoehdot olivat toisiin kysymyksiin nähden toisin päin. Vastausvaihtoehto ”Täysin samaa mieltä” olikin toisessa päässä näissä kysymyksissä, kuin muissa. Tämä on saattanut jäädä joltakin huomaamatta ja näin vaikuttanut vastauksiin. Eräs työntekijöistä kuitenkin huomasi asian ja pyysi muitakin työntekijöitä kiinnittämään huomiota tähän kohtaan. Tässä vaiheessa

vastauksia oli tullut vasta kaksi, joten asia ei onneksi vaikuttanut ainakaan suuresti vastausten luotettavuuteen.

Aikuisille lähettämämme kyselylomakkeen lisäksi tekemämme lasten haastattelut lisäsivät tutkimustulosten luotettavuutta. Haastattelutilanne antoi mahdollisuuden kysyä lapsilta tarkentavia kysymyksiä, jotta pystyimme olla varmoja, että olemme ymmärtäneet lasten vastaukset oikein.

Lapset valikoituivat haastatteluun yksinkertaisen satunnaisotannan kautta, hieman muokaten. Yksinkertaisessa satunnaisotannassa koko perusjoukolla, eli tässä tapauksessa jokaisella Möysän päiväkodin lapsella, on mahdollisuus tulla valituksi otokseen. Käytimme hyväksemme yksinkertaisen satunnaisotannan lisäksi myös ositettua otantaa. (KvantiMOTV 2003.) Tämän toteutimme siten, että haastattelemamme lapset olivat kaikista päiväkodin ryhmistä ”keskiikäisimmät”. Aluksi ajattelimme haastatella yhtä tyttöä ja yhtä poikaa, mutta tutkimuksen luotettavuuden kannalta oli parempi, että haastatteluun valikoitui lopulta kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Tytöt ja pojat valikoituivat haastatteluun satunnaisesti siten, että päiväkodin henkilökunta antoi lapsien koteihin lupalomakkeet täytettäväksi. Haastatteluun osallistuneiden lasten vanhemmilta oli pyydetty kirjallinen lupa videoida heidän lastensa haastattelut. Saaduista luvista valitsimme satunnaisesti kaksi tyttöä ja kaksi poikaa, joita haastattelimme. Vanhemmille lähetetty lupalomake on liitteenä (liite 2). Jotta lasten anonymiteetti on mahdollista toteuttaa, haastatteluiden litteroinnissa ja tulosten käsittelyssä emme käyttäneet lasten nimiä.

Lapsitutkimuksissa on pohdittu, miten aikuinen voi saada tietoa lapsen kokemusmaailmasta. On ajateltu, että aikuiset tulkitsevat lapsen puhetta aikuiskeskeisesti. Lapsen puhe ajatellaan siis nähtävän sen kautta, mitä aikuiset ajattelevat. Haastattelua pidetään tiedon keruun menetelmänä lasten kohdalla ehkä turhankin negatiivisena. Lapsen erilaiset kognitiiviset ja kielelliset taidot eivät välttämättä aina ole niin hyvät, että hän pystyisi kertomaan omista ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Haastattelijan ja lapsen vuorovaikutussuhde on myös yksi suuri tekijä haastattelun onnistumisessa. Lasta haastatellessa on muistettava, että lapsen ajantaju poikkeaa suuresti aikuisen ajantajusta, eikä pieni lapsi osaa ajatella abstraktisti, vaan ajattelu on konkreettista. Amaton ja Ochiltreen (1987) ovat haastatteluissaan kokeneet pienimille lapsille esitettyjen kysymysten, jotka liittyivät menneisiin tapahtumiin, sekä heidän henkilökohtaisen kokemuspiirinsä ulkopuolelle, olleen haastavia. Lasten ikä tulee ottaa huomioon siten, että käyttää sellaista kieltä, mitä he ymmärtävät. Stone ja Lemanek (1990) tuovat esiin sen, miten pienten lasten kanssa tulee kysymystenasetteluiden olla sellaisia, että he voivat vastata mahdollisimman konkreettisesti. Haastattelijan tulee muistaa, että lapsi saattaa pitää omaa vastaustaan hyvinkin oikeana, vaikka se ei ehkä juuri vastaakaan siihen kysymykseen, joka on esitetty. Tämä tuo esiin sen, miten aikuisen ja lapsen ”oikeat” vastaukset saattavat erota toisistaan hyvinkin paljon. Lapsilla on Tillerin (1988) mukaan taipumus vastata aikuisen

esittämiin kysymyksiin joko ”kyllä”, tai ”ei”, jos siihen on vain mahdollisuus kysymyksen muotoilun takia. (Kirmanen 1999, 198-200.)

12 Pohdinta

Päiväkodin henkilökunnasta suurin osa on yli 50-vuotiaita ja se voi osaltaan vaikuttaa tiedostamatta heidän työskentelytapoihinsa sukupuolten välillä, sillä stereotypiat voivat olla syvään juurtuneita. Siksi olisikin hyvä pohtia, tulisiko tasa-arvokoulutusta olla tarjolla jokaisessa päiväkodissa, jos perusopinnoissa ei sitä ole käsitelty, jotta mahdolliset tiedostamattomat stereotyyppiset käytänteet saataisiin kitkettyä pois. Kuitenkin tärkeä tutkimustulos on se, että työvuosien aikana voidaan kokea tasa-arvokäsityksen kehittyvän ilman koulutustakin, sekä se, että jokainen koki työkaverinsa kohtaavansa sukupuolet tasa-arvoisesti työssään.

Aikuisten ja lasten vastauksia verratessa, tulokset tukivat tasa-arvon toteutumista Möysän päiväkodissa. Vaikka kehumisessa pystyi nähdä tyylillisiä eroja sukupuolten välillä, ei se merkittävästi laske tasa-arvon toteutumista isommassa mittakaavassa. Kuitenkin tulokset tulee mielestämme ottaa huomioon ja henkilökunta voi tutkimuksen valossa tarkastella omia asenteitaan ja mahdollisesti muuttaa niitä, jotta tasa-arvo toteutuisi tältäkin osin. Vaikka sukupuoleen perustuvia ryhmäjakotilanteita ei lasten mielessä ollut, oli silti osan kasvattajien mielestä perustelua jakaa lapset tyttöihin ja poikiin. Tähän olisi ollut mielenkiintoista saada perusteluita, että miksi henkilökunnasta osa kokee sukupuolen olevan hyvä jaottelun peruste tietyissä tilanteissa. Tuloksien kannalta oli kuitenkin positiivista huomata, etteivät lapset olleet muistamansa mukaan kokeneet jaottelua sukupuolen mukaan, sillä silloin sukupuolta ei nähdä merkittävänä erottavana tekijänä lapsien välillä.

Tutkimustuloksia läpikäydessämme huomasimme, että olisimme saaneet hyödyllistä lisätietoa lasten leikkimieltymyksistä kysymällä heidän lempileikkejään. Olisimme voineet verrata lempileikkejä niihin leikkeihin, joihin kasvattajat heitä ohjaavat, ja se olisi mahdollisesti lisännyt tulosten luotettavuutta. Toisaalta lasten haastattelut oli hyvä pitää lyhyinä, jotta lapset jaksoivat keskittyä koko tilanteen ajan.

Opinnäytetyö lisäsi tietoisuuttamme sukupuolten tasa-arvosta ja sen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa. Opimme hyvän keinon lasten kokemusten ja ajatusten esille saamiseksi leikin välityksellä. Aiemmat Suomalaiset tutkimukset osoittivat paljon puutteita tasa-arvon toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa, mutta oli hienoa huomata, että opinnäytetyömme kohteena ollut päiväkoti toteuttaa tasa-arvoista varhaiskasvatusta. Koska henkilökunnalle ei opinnäytetyömme kautta tullut liiemmin kehityskohteita, osoittaa se sen, että he toteuttavat sukupuolten tasa-arvoa esimerkillisesti.

13 Lähteet

Painetut

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1995. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY: Helsinki.

Haataja, A., Lahelma, E. & Saarnivaara, M. Se pieni ero. 1989. Valtion painatuskeskus: Helsinki

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5. uudistettu painos. Edita: Helsinki.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. PS-kustannus: Juva.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Tammi: Helsinki.

Hujala, E. & Turja, L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus: Jyväskylä.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2011. Tutkimustyön metodeista. Opinpajan kirja: Tampere.

Kahri, M. (toim.) 2003. Lapsen arki on leikkiä II. 3-6-vuotiaat leikin maailmassa. Kauhavan kirjapaino: Kauhava.

Karlsson, L. & Karimäki, R. 2012. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä

Kilpiä, J. 2015. Nimestä minut tunnet. Aktuaali koulutuspalvelu: Helsinki

Kirmanen, T. 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena- kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Atena Kustannus: Jyväskylä.

Lahelma, E. 1992. Sukupuolten eriytyminen peruskoulun opetussuunnitelmassa. Yliopistopaino: Helsinki

Ohisalo, M. & Kotro, A. (toim.) 2019. Sinua on petetty. Kirjoituksia sukupuolten tasa-arvosta. Like Kustannus Oy: Helsinki.

Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.) 2006. Minuus ja identiteetti. Tampereen Yliopistopaino Oy: Tampere.

Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Atena Kustannus: Jyväskylä.

Siitonen, A. 2004. Ammatillisuus ja taidon käsite. Teoksessa Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Toimittaneet Hannu Kotila ja Arto Mutanen. Helsinki: Edita.

Suortamo, M., Tainio, L., Ikävalko, E., Palmu, T. & Tani, S. (toim.) 2010. Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. PS-kustannus: Juva.

Söder, K. & Karlsson, A. (toim.) 2016. Suomen koulutuspolitiikan tulevaisuus. Into Kustannus: Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.

Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. Aaltola, J. & Valli, R. Jyväskylä: PS-kustannus.

Veal, A. J. 1997. Research Methods for Leisure and Tourism. A Practical Guide. 2. painos. Lontoo: ILAM.

Vehviläinen, M-R. 1982. Sukupuoliroolit lasten päiväkodeissa. Valtion painatuskeskus: Helsinki.

Vilkka, H. 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. PS-kustannus: Juva.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. 1.–2. painos. Helsinki: Tammi.

Walliman, N. 2005. Your Research Project. 2. painos. Lontoo: Sage Publications.

Sähköiset

Finlex 2019. Perusopetuslaki 628/2019. Viitattu 10.10.2019. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628

Finlex 2019. Varhaiskasvatuslaki 540/2019. Viitattu 10.10.2019. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540

Kettunen, K. 2013. Pro gradu-tutkielma: Sukupuolten välinen tasa-arvo varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajan koulutuksen näkökulmasta. Viitattu 25.9.2019. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/85135/gradu07157.pdf?sequence=1&isAllowed=y

KvantiMOTV 2003. Otos ja otantamenetelmät. Viitattu 1.11.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2019. Viitattu 10.9.2019. https://www.lahti.fi/PalvelutSite/VarhaiskasvatusSite/Documents/Lahden%20kaupungin%20vasu%20varhaiskasvatussuunnitelman%202017%20luonnos.pdf

Lahden kaupunki. Möysän päiväkoti. 2019. Viitattu 19.10.2019. https://www.lahti.fi/palvelut/varhaiskasvatus/paivakodit/m%C3%B6ys%C3%A4n-p%C3%A4iv%C3%A4koti

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2019. Viitattu 5.10.2019. https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-alyllinen-kehitys/

Mäki-Mantila, E. & Tiisjärvi, E. 2017. Opinnäytetyö: Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa kasvattajien näkökulmasta. Viitattu 25.9.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135756/Ella_Tiisjarvi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Paaso, E. 2006. KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 15.10.2019. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Remes, L. 2004. Diskurssianalyysin kolme traditiota. Viitattu 13.11.2019. https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 9.10.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2_2.html

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019. Lainsäädäntö. Viitattu 10.10.2019. https://stm.fi/tasa-arvo/lainsaadanto

Teräs, T. 2010. Pro gradu-tutkielma: Tasa-arvoinen varhaiskasvatus? Tapaustutkimus sukupuolesta ja tasa-arvosta päiväkodin arjessa. Viitattu 25.9.2019. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24258/tasaarvo.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 28.9.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

13 Kuvat

Kuva 1: Vastaajien iät vuosina 27

Kuva 2: Vastaajien käsitys sukupuolten tasa-arvon kehittymisestä työuran aikana 28

Kuva 3: Vastaajien kokemus muiden varhaiskasvattajien sukupuolten tasa-arvoisesta kohtaamisesta 28

Kuva 4: Vastaajien kokemus lapsen helposta ohjaamisesta sukupuolelleen stereotyyppisiin leikkeihin 29

14 Liitteet

Liite 1: Kyselylomake 41
Liite 2: Lupalomake vanhemmille 45
Liite 3: Tyttöjen haastattelun litterointi 47
Liite 4: Poikien haastattelun litterointi 57

Liite 1: Kyselylomake

Kysely sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta Möysän päiväkodissa

Olette vastaamassa opinnäytetyötämme koskevaan kyselyyn. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti ja luottamuksella. Kyselyn vastaamiseen menee noin 10 minuuttia. Opinnäytetyömme on valmis joulukuussa 2019, jolloin voitte lukea kyselyn tulokset.

Toivomme vastaukset viimeistään 11.10.2019 mennessä. Kiitos ajastanne!

Taustatiedot

Ikäni vuosina

20-29

30-39

40-49

50-

Työvuoteni varhaiskasvatuksessa

0-6kk

6-12kk

1-5v

5-10v

10-15v

15-

Lapsiryhmä, jossa työskentelen

Alle 3v

3-5v

Esikoululaiset

Korkein suorittamani tutkinto

Toisen asteen koulutus

Ammattikorkeakoulu

Yliopisto

Koulutus ja työyhteisö

Opinnoissani käsiteltiin sukupuolten tasa-arvoa

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Käsitykseni sukupuolten tasa-arvosta on kehittynyt työurani aikana

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Toivoisin työnantajani tarjoavan lisäkoulutusta sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseen työssäni

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Koen muiden varhaiskasvattajien kohtaavan sukupuolet tasa-arvoisesti

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Työyhteisössäni keskustellaan aktiivisesti sukupuolten tasa-arvon toteuttamisesta

Täysi eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Tasa-arvo päiväkodin arjessa

Varhaiskasvattajana minulla on tärkeä rooli lapsen sukupuoli-identiteetin rakentumisessa

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Sukupuolten tasa-arvon toteuttaminen on työssäni varhaiskasvattajana helppoa

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Sukupuolistereotypiat ohjaavat työtäni varhaiskasvattajana

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Tytöt ovat herkempiä kuin pojat

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Tyttöjen kanssa voi käydä pidempiä keskusteluja kuin poikien

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Samat säännöt ja ohjeet koskevat sekä tyttöjä että poikia

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Rajummat leikit ovat sallitumpia pojille kuin tytöille

Täysin samaa mieltä 1 2 3 4 5 Täysin eri mieltä

Lapsen ohjaaminen sukupuolelleen stereotyyppisiin leikkeihin on helppoa

Täysin samaa mieltä 1 2 3 4 5 Täysin eri mieltä

Lapsen ohjaaminen sukupuolelleen epästereotyyppisiin leikkeihin on haastavaa

Täysin samaa mieltä 1 2 3 4 5 Täysin eri mieltä

Lapset leikkivät mielellään sukupuolelleen stereotyyppisiä leikkejä

Täysin samaa mieltä 1 2 3 4 5 Täysin eri mieltä

Tarinat ja sadut vahvistavat lasten ajatusta omasta sukupuolestaan ja niihin stereotyyppisesti liitetyistä ominaisuuksista

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Tyttöjen ja poikien jaottelu omiin ryhmiinsä mahdollisissa ryhmäjaottelua vaativissa tilanteissa on perusteltua

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Tytöt tarvitsevat herkemmin lohdutusta kuin pojat

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Pojat ovat reippaampia kuin tytöt

Täysin eri mieltä 1 2 3 4 5 Täysin samaa mieltä

Avoimet kysymykset

Näillä sanoilla kehun tyttöjä

Näillä sanoilla kehun poikia

Millä tavalla sukupuolten tasa-arvo näkyy päiväkodissanne?

Liite 2: Lupalomake vanhemmille

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Laurea-ammattikorkeakoulusta Hyvinkään kampukselta, jotka tekevät opinnäytetyönsä Möysän päiväkotiin. Aiheenamme on Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Toteutamme opinnäytetyömme laatimalla päiväkodin henkilöstölle kyselyn, sekä haastattelemalla leikin avulla päiväkodin lapsia. Tarkoituksenamme on videoida lasten kanssa toteutettu haastattelu. Tarkoituksenamme on selvittää, kohtaavatko lasten ja päiväkodin henkilöstön ajatukset siitä, miten tasa-arvoinen kasvatus toteutuu Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa.

Alla on tietoja siitä, miten aiomme toteuttaa haastattelut lasten kanssa:

Lasten kohdalla aiomme toimia kvalitatiivisesti keskustelemalla heidän kanssaan meidän ennakkoon sovituista teemoista. Keskustelua tukemassa on ennakkoon laaditut kysymykset, jotka esitämme haastateltaville. Toteutamme haastattelut leikin avulla. Tarkoituksenamme on käyttää erilaisia leluja ja nukkeja elävöittämään erilaisia tilanteita, joissa lapset saattaisivat kokea epätasa-arvoa sukupuolten välillä.

Aiomme toteuttaa teemahaastattelun kahdelle tytölle ja kahdelle pojalle Möysän päiväkodista. Ajatuksenamme olisi haastatella yhtä tyttöä ja poikaa Koivukummun ryhmästä ja yhtä tyttöä ja poikaa Usvalaakson ryhmästä.

Kaikki opinnäytetyöhömme osallistuneet lapset ja päiväkodin henkilöstö pysyvät anonyymeina lopullisessa tuotoksessa.

Jos aiheesta herää kysymyksiä, voi alla oleviin sähköpostiosoitteisiin lähettää niitä.

Terveisin

Vilma Salminen Vilma.Salminen@student.laurea.fi

Vilma Väänänen Vilma.Vaananen@student.laurea.fi

Lapseni saa osallistua Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen Möysän päiväkodin varhaiskasvatuksessa- opinnäytetyöhön

Lapseni ei saa osallistua Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen Möysän päiväkodin varhaiskas-vatuksessa- opinnäytetyöhön

Lapsen nimi:

Huoltajan allekirjoitus:

Kiitos!

Liite 3: Tyttöjen haastattelun litterointi

H= Haastattelija, TA= Tyttö A, TB= Tyttö B, H2= Haastattelija 2

H: Joo. Nooni, okei.

TA: Tuol al on tällai… (tutkii aikuisnukkea).

H: Nii siel on tommonen toinen, mut nyt muistetaan et tää on se… kukas tää nyt oli (osoittaa aikuisnukkea)?

TA: Vaikka (sanoo yhden aikuisen nimen).

H: No tää olis nyt sit vaik se (aikuisen nimi). Tää on se teijän aikuinen.

TA: Joo, koska täl (näyttää aikuisnukkea) on vaaleet hiukset.

H: Aivan, nii just. No sit kukas tää nyt oli? (Osoittaa TA:n kädessäolevaa nukkea).

TA: *Sanoo oman nimensä*.

H: Ja sitte täällä oli (osoittaa TB:n kädessä olevaa nukkea)?

TB: *Sanoo oman nimensä*.

H: Just näi, hyvä.

TA: Täl meinaa tippuu koko ajan housut.

H: Voi ei (naurahtaa), sen pitää syödä enemmän sitten et ei tipahda housut.

TA: Eiku nää ei sovi täl rätsille.

H: Aa, okei. Mut hei, nyt täs ois tämmösii, mitäs nää kortit on (asettaa leikkipaikkakortteja tyttöjen eteen lattialle)?

TA: Öö… ulko (osoittaa ulkoleikkipaikkakuvaa), sitte öö toi sali *osoittaa kuvaa salista*, sitten toitoitoi, toi tonne laitetaan naulakko (osoittaa kuvaa lasten naulakkotilasta).

TB: Toi on nukkari (osoittaa nukkarikuvaa).

TA: Nii.

H: Mm´m. Ja sit tää (osoittaa ryhmätilan kuvaa), onks tää jossai siel teijän ryhmätilassa joku paikka? Mis on esimerkiks…

TA: Ryhmätila.

H: Joo. Eli nää on vähän niiku tommosii leikkipaikkoja mitä teil on täällä, eiks vaa? Joo.

H: No nyt tota öö täält tulee tää teijän aikuinen. Ja sitte se tulee sanomaan: ”Hei kuules *sanoo Tyttö A:n nimen* ja *sanoo Tyttö B:n nimen*, nyt pitäs valita leikkipaikka.”, ni mihis tää yleensä tää teijän aikuinen teitä ohjaa leikkimään. Onks joku sellanen paikka minne se sanoo aina, että menkää leikkimään?

TA: (Näyttää nukella salin kuvaa).

H: Saliin vai (osoittaa salin kuvaa)?

TA: Joo.

H: Ohjaaks se sinne saliin teitä?

TA: Joo. Välillä.

H: Välillä. Onks jotain muita paikkoja? Sit tää aikuinen (pitää kädessään aikuisnukkea) tulee: ”Hei nyt tänään voisitteki mennä leikkimään jonnekki muualle.” Onks jotai muuta paikkaa?

TA: (Näyttää nukella ulkokuvaa).

H: Ulkona myös?

TA: Mm.

H: Tuleeks *sanoo Tyttö B:n nimen* jotain mielee?

TB: Mm välillä nukkari.

H: Välillä nukkariinki. Ookei.

TA: Ja välillä tänne ja tänne (näyttää loput kuvat).

H: Nii (naurahtaa). Et vähä kaikkialle. Mut oliks se niinku… mikäs se oli minkä sä ensin näytit?

TA: Emmä… (näyttää salikuvaa).

H: Nii saliin. Joo

TA: Mä en meinannu melkee muistaa.

H: Nii, et meinannu melkee muistaa. No joo. No hei tota öö nyt pistetääs nää pois (kerää kuvakortit pois), näit ei enää tarvita.

TA: Ai tän (nuken) housut oliki auki. Mut näit ei pysty laittaa.

H: Okei.

TA: Eiku pystypä.

H: No hyvä. Tota…

TA: Nyt ei ne enää tipu.

H: Hyvä.

TA: Nyt näyttää et ne ois jotenki auki.

H: Sit ois hei semmonen juttu et tota öö käyttäydytteks te aina sillee ku aikuinen sanoo?

TB: Välillä.

H: Välillä. No mitäs sitte tää teijän aikuinen 8näyttää aikuisnukkea), jos te ootte vaikka esimerkiksi töniny toisianne ni mitä tää teijän aikuinen teille sanoo?

TA: Tosi tuhmasti tehty.

H: Tuleeks tää (nukke) sillee et: ”Tosi tuhmasti tehty!”?

TA ja TB: Joo.

H: Mitä muuta se sit voi sanoo? Mitäs teijän aikuinen on sanonu jos te ootte tehny jotai semmosta mitä ei sais?

TB: Emmä tiiä.

TA: Anteeks.

H: Onks se sanonu anteeks? Vai ootkohan sä sanonu ehkä sen vai?

TA: Mm. Joo.

H: Joo (naurahtaa). Mut ainaki se oli et on tehny tuhmasti. Olik se se?

TA: Joo.

H: Joo´o.

TA: Mä haluaisin, et tälle (nukelle) laitettas niinku tällee letti (näyttää nuken hiuksia).

H: Okei. Joo nyt ei oo pompulaa et ei oikee saa laitettuu. Voidaa sit ehkä myöhemmin laittaa.

TB: Mul on ollu hopee (näyttää omista hiuksistaan pompulaa).

H: Ihana.

TA: Mul on panta (ottaa käteensä oman hiuspantansa).

H: Nii on.

TA: Täst pystyy tekee laskuvarjon tällee (levittää hiuspantansa kangasta).

H: Oho! No se onki aika monikäyttönen hei.

TA: Joo.

H: Joo. Mut hei kuulkaas mitäs sitte tota, jos te ootteki käyttäytyny tosi kivasti? Jos te ootte vaikka auttanu toista, ni mitäs tää aikuinen sitten tulee sanoo?

TA: Tosi kiltisti tehty.

H: Tosi kiltisti tehty. Joo, onks jotai muuta sanottu? Tuleeks *sanoo Tyttö B:n nimen* jotain mielee?

TB: Ei.

H: Ei tuu mitää mielee?

TA: Kato täs on laskuvarjo *leikkii hiuspantansa kanssa*, et se pysyy ilmassa ja tääl *näyttää hiuspannan sisälle* on se ihmispaikka.

H: Joo.

TA: Mä oon joskus ollu laskuvarjos.

H: Nii just, okei.

TA: Et siel, tääl (näyttää hiuspantansa osaa) alla ois niinku ihminen.

H: Joo. Tota…

TA: (Leikkii vielä hiuspannallaan ja sanoo jotain asiaan liittyen).

H: Mites onks teil… mä nyt viel kysyn, et jos mitäs vois olla semmosta kivaa mitä te ootte tehny vaikka toiselle? Jos on vaikka auttanu toista, mut oisko jotain muuta?

TA: Ei tuu mieleen.

H: Ei tuu mieleen? Ookei. No tota, katotaas sitten. Tääl on näit tälläsii kortteja *laittaan leikkikuvia tyttöjen eteen lattialle*.

TA: Mä leikin just tänää tota (osoittaa kampaamoleikkikuvaa) juttuu äskön ku mä oottelin et te tuutte mut hakemaan, ni mä leikin näillä.

H: No nii´i me nähtiinki. Sul oli siellä hienot värjäys… värjäykset menossa.

TA: Hei tää (osoittaa yhtä leikkikorteista ja kääntää sen) on väärinpäi!

H: Oho. Hyvä ku huomasit! Taisin kattoo vähän muualle ku mä laitoin sen. No mitäs nää kortit taas on?

TB: Piirtämiskortti.

TA: Öö leikkimis.

TB: Hei tääki on väärinpäin (korjaa yhden korteista oikeinpäin).

H: Kato miten mä oon laittanu ne ihan väärinpäin? Hyvä ku te ootte noin tarkkoina. No mitäs kaikkee täällä on, mitä leikkejä? Mikäs toi *osoittaa magneettileikkikuvaa* on?

TA ja TB: Magneettileikki.

TA: Mä olin just ku… ennen ku te tulitte hakee mua, ni mä meinasin leikkii niillä.

H: Okei. No mikäs tää (osoittaa bratz/nukke- leikkikuvaa) on?

TA: Barbi.

H: Mm´m.

TB: Millä me nyt leikitään (viittaa kädessään olevaan nukkeen).

H: No nii, täällä on nuket mukana. No mikä, mikäs tää (osoittaa nukketaloleikkikuvaa) on?

TA: Barbitalo.

H: Joo´o. No entäs täällä (osoittaa väritysleikkikuvaa)?

TB: Mä sanoin sen. (Taustalla kuuluu myös TA:n ”Piirtämis”).

H: Nii sä sanoitki jo et väritys, hyvä. No mitäs tääl on (osoittaa kotileikkikuvaa)?

TA: Öö… kot… kotileikki.

H: Hyvä. No entäs tää oli (osoittaa kampaamoleikkikuvaa)?

TA: Öö kampaamo.

H: Mm´m. Mikäs tuolla (osoittaa kuvaa, jossa mailat ja maali) on?

TA: Jääkiekko.

H: Joo siellä on se maali ja tota mailat. No mikäs täällä (osoittaa lääkärileikkikuvaa) sitten on?

TB: Lääkärileikki.

H: Lääkärileikki. No entäs tää (osoittaa kauppaleikkikuvaa)?

TA: Öö kauppaleikki.

H: Kauppaleikki. Ja täällä (osoittaa kuvaa jossa puolapuut ja koripallokori)?

TB: Siel on sali.

H: Joo.

TA: Ei toi oo sali, toi on nukkari.

H: Okei, et se on niinku nukkarileikki. Ja entäs täällä (osoittaa autoleikkikuvaa)?

TA: Öö autot.

H: Joo. No nyt hei olis taas sit semmonen hetki että tota, öö et mites tota ku tää aikuinen tulee et: ”Hei nyt ois kuulkaa tytöt aika leikkiä.” Ni millaseen leikkiin se teijät täällä sanoo, et mikä on sellanen leikki minne se teijät laittaa?

TB: Öö tii (osoittaa nukkekotileikkikuvaa)!

H: Tänne (osoittaa nukkekotileikkikuvaa), nukkeihin? Onks jotai muuta mitä se aikuinen sanoo et vois leikkiä?

TB: (Osoittaa nukella magneettileikkikuvaa).

H: Nää magneetit vai? Oliks nii? Joo. Onks jotai muuta et tää teijän aikuinen tulee sanoo: ”Hei nyt voisitte leikkiä tänään tätä leikkiä”, ni mitä leikkiä se meinaa.

TA: Öö, tää (osoittaa kampaamoleikkikuvaa)!

H: Kampaamoleikki. Tuleeko… tuleeks *sanoo Tyttö B:n nimen* vielä mieleen joku?

TB: Tää (osoittaa nukella kauppaleikkikuvaa).

H: Ja kauppaleikki. Ne on semmosii mitä te eniten leikitte vai?

TA: Miks tos (osoittaa kauppaleikkikuvaa) on tolleen väärinpäin toi?

H: Ai seki on väärinpäi? Voi ei, kaikki on ihan nurinkurin siellä kuvassa vai?

TA: Joo.

H: Oho.

TA: Et tää (osoittaa keksipakettia kauppaleikkikuvassa) on pelkästään nurin.

H: Nii. Tota joo´o. Pistetääs nää kuvat sit kans seuraavaks pois (kerää leikkikuvat pois) ja sit mul oiski teille seuraavaks (TA alkaa auttamaan kuvien keräämisessä), oi kiitos *sanoo Tyttö A:n nimen*! Pistetään tohon (osoittaa kädessään olevaa kuvakasaa) kasaan, hyvä kiitos!

TA: Ole hyvä.

H: Otetaas täältä… (ottaa kopan, jossa tyttö- ja poikaukkeleita) Pistetääs, tääl on tota näitä erilaisii ukkeleita.

TA: Näytä.

H: (Laittaa kopan tyttöjen nähtäväksi) Ni siellä on niitä erilaisii tyttö- ja poikaukkeleita, ni…

TA: En haluu olla toi (osoittaa koppaan).

H: Mitä?

TA: (Osoittaa koppaan) En haluu olla toi.

H: Eei ku ei, te ootte nämä (osoittaa tyttöjen käsissä olevia nukkeja) koko ajan, ku te valitsitte. Mut tehää nii...

TA: (Ottaa käteensä yhden ukkelin) Hei tää kuuluis sinne toisiin legoihin.

H: Oho, no se on eksyny vähä, mut se ei haittaa.

TA: (Laittaa ukkelin takaisin koppaan).

H: Pistetääs sillee, että jaatte näitä niin, että pistätte tälle puolelle (osoittaa TA:n eteen) tyttölegoja, tai -ukkeleita, ja tälle puolelle (osoittaa TB:n eteen) niitä poikaukkeleita.

TA ja TB: (Alkavat tutkimaan maahan laitettuja ukkeleita).

TA: Täs on paljon poikii (laittaa samalla eteensä ukkeleita).

H: Oliks nää poikii kaikki (näyttää käsissään olevia ukkeleita)?

TB: Mä en löydä (tutkii samalla ukkeleita).

H: Oliks täällä joku… no onks tää tyttö vai poika (pitää yhtä tyttöukkelia kädessään)?

TB: Tyttö.

H: Ni pistetään se viel sinne (TA:n eteen). Katotaas viel tuolta (etsii kopasta lisää ukkeleita). No mites olis tää, mikäs tää olis (näyttää löytämäänsä ukkelia)?

TA: Tyttö.

H: Joo, pistetääks seki viel tonne noi (osoittaa TA:n eteen)?

TA ja TB: (Laittavat ukkelin yhteistoimin TA:n eteen).

H: Noin. Nyt ei tarvi… enempää me ei tarvita.

TB: (Tutkii vielä kopan sisältöä). Entäs tää (näyttää käteensä ottamaa ukkelia)?

H: No sen voi kans laittaa.

TB: (Laittaa ukkelin TA:n eteen).

TA: Mä haluisin viel sen yhen tytsyn.

H: Oliks se tämä (ottaa kopasta yhden tyttöukkelin)?

TA: Eiku mä haluun sen punkkutytön (nousee tullakseen kopan luokse).

H: Punkkutyttö (ojentaa TA:lle kopan).

TA: Nii just. (Tutkii koppaa) Missäs se on? (Katsoo lattialle). Aa, tässä!

H: Aa, se oliki siellä. Noni, hyvä. Hei tota, osaatteks te kertoo mitä tarkottaa ku teijät, tää aikuinen tulee ja sanoo: ”Noniin, nyt hei jaetaas teijät pienryhmiin”. Mitä tarkottaa semmonen?

TB: Ömm, jos on käyttäytyny niin huonosti. Vaikka ruokapöydäs.

H: Aa okei, nii et joutuu pieneen pöytään sillon vai? Mut se tarkottaaki sitä, et ku tää aikuinen tulee ja sanoo et: ”Jaetaanpa teidät pieniin ryhmiin”, ni se tarkottaa et tää aikuinen jakaa teidät pieniin ryhmiin. Elikkä et on ihan vaikka kaks tai kolme lasta, semmosessa pienessä ryhmässä. Ni mites tää teijän aikuinen sitten yleensä jakaa teitä (pienryhmiin). Et onko yleensä esimerkiksi kaikki tytöt samassa ryhmässä ja kaikki pojat, vai onko silleen sekasin? Te voitte vähän miettii näillä (osoittaa tyttö- ja poikaukkeleita), että miten teijät esimerkiks on…

TA: Tää (osoittaa poikaukkelia) on poika sittenki.

H: Aa, onks se poika?

TA: Joo (laittaa poikaukkelin poikaukkeleiden kasaan).

H: Okei noni, pistä…

TA: (Alkaa laskea ääneen edessään olevia tyttöukkeleita).

H: Joo. Mites nää (osoittaa aikuisnukella tyttöukkeleita), onks nää jaettu semmosiin, jos te ootte vaiks askarrellu, ni onks teitä pelkkiä tyttöjä askartelemas, vai onko siellä myös poikia mukana?

TA: Poikia.

H: Nii.

TB: Poikia myös.

H: Nii, et teil on vähän sellasii sekaryhmiä. Et on molempii, tyttöjä ja poikia vai?

TB: Joo.

H: Joo. Hyvä.

TA: Kato ton (osoittaa TB:n mukana olevaa pöllölelua) pöllön silmii. Saanks mä vähän kattoo (pöllöä)?

H: Tuleeks teille mieleen jotain sellast tilannetta, et onks teit joskus jaettu jotenki eri tavalla ku vaan sillai että et on vaan tyttöjä ja poikia samassa ryhmässä? Et onks joskus jotai juttuja mitä vaan tytöt tekee, tai mitä vaan pojat tekee?

TA: On niitä varmaan.

H2: Okka.

H: Joo. Okei.

TA: (Alkaa liikkua muualta tulevan musiikin tahdissa).

H: Aa sielt tulee jotai (naurahtaa). Mut joo, se oli varmaa sitte…

TA: Kanatanssi, kanatanssi!

H: Kanatanssit seuraavaks!

TB: Tiputanssi!

H: Ai tiputanssia! No nyt hei nää tiput sais laittaa nää (osoittaa lattialla olevia ukkeleita) noi ukkelit takasin tonne (koppaan).

TA: *Ottaa yhden ukkelin käteen ja laittaa sitä kohti koppaa* TIITÄ!

Liite 4: Poikien haastattelun litterointi

H= Haastattelija, PA= Poika A, PB= Poika B, H2= Haastattelija 2

PA ja PB: *Tutkivat leluja*.

H: …mikä haluaa olla.

PB: *Sanoo jotain mistä ei saa selvää ja samalla valitsee ukkelin itselleen* Mä otan tän.

H: Se on oikeen hyvä! Sä voit istuu alas odottaa jo, *sanoo Poika B:n nimen*.

PB: (Kääntyy ja istuu alas).

PA: (Ottaa ukkelin käteensä) Mä otan tän.

H: Noni, hyvä! *Sanoo Poika A:n nimen) löys ukkelin.

PA ja PB: *Katsovat toistensa ukkeleita*.

PB: Näytä sitä (katsoo samalla PA:n ukkelia kohti).

PA: Poot poot poot (leikkii ukkelillaan)

PB: Vaihetaaks (viittaa siihen, että suostuisiko PA vaihtamaan ukkelia hänen kanssaan)?

H: Eiku nyt pidetään nää tälleen (laittaa käden poikien ja ukkeleiden väliin)

PB: Toi (osoittaa PA:n ukkelia) on mun lemppari!

H: Nyt *sanoo Poika B:n nimen*, sä valitsit ton (osoittaa PB:n kädessä olevaa ukkelia) ensin.

PB: (Jää katsomaan PA:n ukkelia, mutta ei sano mitään).

H: Sit seuraavaks hei, teillähän on teijän ryhmässä on aikuisia--

PB: (Alkaa juttelemaan jotakin PA:lle)

H: (Koskee PB:n olkapäähän) *sanoo Poika B:n nimen*, eiks teil ookki?

PB: Joo.

H: Nyt mä pistin teijät istuu, mut--

PA: (Kääntyy kameraa kohti) Mitä sä teet? (Viittaa siihen, mitä H2 tekee, eli kuvaa).

H: --te saisitte viel kattoo- -

PA: Njää (jotain epäselvää)…kuvaa (pui nyrkkiään kohti kameraa ja kääntyy takaisin).

H: --te saisitte täältä (näyttää pöydälle, missä leluja) valita vielä, kuka ois teijän aikuinen. Leikisti nyt teijän aikuinen. (Menee pöydän ääreen, jossa lelut. Pojat istuvat maassa) Haluisitteks et se ois joku tämmönen (näyttää lelua pöydältä)?

PA: Öööö.

H: Tulkaa kattoo vaan, mikä vois olla. Päätetään yhessä mikä vois olla.

PA: (Nousee ensiksi pöydän ääreen) No entäs tää (katsoo koppaan)?

H: (Katsoo koppaan) No voi olla sieltäkin. Saa ihan valita.

PB: (Nousee myös kyykkyyn pöydän ääreen).

PA: Ei tääl oo mitään miestä.

PB: Ei (nousee kokonaan ylös).

PA ja PB: (Tutkivat yhdessä leluja).

PA: Voiks olla koira (pitää kädessään koiralelua)?

H: Jos sä haluut et se on koira, ni käy seki.

PA: (Nostaa koiran kämmenellään ylemmäs ja sanoo jotain epäselvää).

PB: Mä otan tän merimiehen (ottaa kopasta merimiesukkelin).

PA: Arvaa mitä (puhuu PB:lle)? Mä otin koiran. Se on aikuinen (naurahtaa).

H: Se sopii, se ei kuule haittaa (menee takaisin istumaan ja lapset tekevät samoin). Voidaan tehä niin et otetaan kaks aikuista. Nyt mä otan ne aikuiset tänne (ottaa aikuisukkelit viereensä). *Sanoo Poika B:n nimen*, mis oli se sun aikuinen? Oliks tää (koskee merimiesukkelia), tää oli se aikuinen?

PA: (PB:lle) Mä otin tän (esittelee kädessään olevaa ukkelia).

H: Nyt koko tän leikin ajan, mi- - kukas sä *sanoo Poika B:n nimen* nyt olit? Näytäppäs sitä ukkelii mikä sä olit.

PB: (Näyttää kädessään olevaa ukkelia).

H: (Osoittaa PB:n kädessä olevaa ukkelia) Se oot sä. Ja entäs *sanoo Poika A:n nimen*, kukas sä olit niist ukkeleist?

PA: (Tulee haastattelijan naaman eteen ukkelinsa kanssa) Tää-ää!

H: Se. Ja ketä nää (osoittaa lasten valitsemia aikuisukkeleita) oli?

PA: Aikuiset.

H: Nii. Ne oli aikuiset, ihan totta. Hyvä.

PB: Mul on yks asia *sanoo Poika A:n nimen*. (Jotain epäselvää)…et oon kutsunu sitä välillä *sanoo oman nimensä*.

H: (Alkaa laittaa lasten eteen leikkipaikkakuvia). Hei mitäs paikkoja nää on?

PA: (Osoittaa salikuvaa) Öööö toi… sali!

H: Hyvä.

PB: (Osoittaa naulakkokuvaa) Ryhmätila!

PA: (Osoittaa nukkarikuvaa) Nukkari!

H: Joo´o.

PA: (Osoittaa ulkokuvaa) Öö ul… ulko!

H: Joo´o.

PA: Ja öö tää (osoittaa ryhmätilakuvaa) on ryhmätila.

H: Joo.

PA: (Osoittaa naulakkokuvaa) Tää on eteinen.

H: Iha oikein. Eli nää on niit teijän leikkipaikkoja.

PA: (Menee omalla ukkelillaan koiraukkelin luo) Hei koira!

H: Eiks vaa et nää on niit teijän leikkiipaikkoi, mis te saatte tääl olla aina?

PB: Joo.

H: Joo. No hei nyt on semmonen tilanne et nää teijän aikuiset tulee, että: ”Hei nyt olis aika kuulkaas pojat leikkiä.” Ni mihis se teijän aikuinen teitä sitte ohjaa niiku leikkimään usein?

PA: (Leikkii ukkelillaan) Uu kuukkelit!

H: Sovitaaks nii et näytätte mihin se aikuinen teitä ohjaa ku se tulee et: ”Pojat et nyt ois aika mennä leikkimään”. Ni mihis se teijät ohjaa leikkimään yleensä, mihin te saatte mennä leikkii (pitää aikuisnuket mukana tilanteessa koko ajan)?

PB: Njii.

PA ja PB: (Laittavat ukkelinsa salikuvan päälle).

H: Saliin. Se on minne te yleensä meette sitte ku se aikuinen sanoo et mennään leikkii, vai?

PB: Mm´m.

H: Joo, okei. Onks jotai muuta paikkaa mihin yleensä se aikuinen sanoo että menkää leikkii?

PA: Piip (laittaa samalla ukkelinsa naulakkokuvan päälle)!

PB: (Laittaa ukkelinsa ryhmätilakuvan päälle)

H: Sä (PB) näytät, että ryhmätila ja sitte *sanoo Poika A:n nimen* näyttää, että eteistä. Joo, hyvä.

PA: Piip (siirtää ukkelinsa ulkokuvan päälle)!

H: Nii ja välil varmasti mennää uloski, eiks vaa?

PB: Ja nukkarii (laittaa ukkelinsa nukkarikuvan päälle).

H: Ja nukkariin, mut eniten ootte kuitenki salissa vai?

PA: (Pitää kuorsausääniä).

PB: Joo.

H: Joo.

PA: (Alkaa leikkiä ukkelillaan) Minä tulen saliin leikkimään! (Siirtää ukkelinsa ulkokuvalta salikuvaan).

H: Nonni.

PA ja PB: (Leikkivät ukkeleillaan).

H: Sitte hei, seuraavaks oiski semmonen juttu… otetaas nää jutut (kuvat) pois *alkaa kerätä kuvakortteja*.

PA: Ootas mä voin ottaa tän (naulakkokuvan) (ojentaa naulakkokuvan haastattelijalle).

H: Saaks sä sen (kuvan)? Hyvä, kiitos!

PA: Poot poot poot, kana (leikkii ukkelillaan).

H: No mites sit ku te ootte esimerkiks- -

PA: Poot!

H: --jos te ootte keskenään vaikka, *sanoo Poika A:n nimen*! - -jos sinä ja *sanoo Poika B:n nimen*, teijän ukkelit on vaikka keskenään tapellu, ni mitä tää (näyttää aikuisukkelia) aikuinen tulee sanomaan?

PA: Riita poikki pojat!

H: Riita poikki pojat? Mitä muuta se, jos te ootte käyttäytyny sillee vähän huonosti ni mitä tää (näyttää aikuisukkelia) aikuinen sanoo?

PA: Että pyytää anteeksi.

H: Pitää pyytää anteeksi. No sanooks se jotain muuta? Mitä… onks jotai muuta jos tää (aikuisukkeli) on vaikka vihasena ni mitä se aikuinen sanoo?

PA: Että mä en tiiä.

H: Et tiiä. Okei. Tuleeks *sanoo Poika B:n nimen* jotai mielee?

PB: Ei mittää.

H: Ei oo sanottu mitää semmosta, ei tuu mielee?

PB: Ei tuu.

H: No entäs sit jos te ootte- -

PB: Mä oisin miellummin halunnu olla siellä jumpassa.

H: No sä pääset kohta taas sitte tekee jotai muuta, täs ei mee kaua.

PB: Ai jumppaamaan?

H: Katotaa sit ehitkö vielä siihen. Mut tota, mitäs sit jos te ootte tehny jotai semmosta oikein kivaa, vaikka auttanu toista. Ni mitäs tää (näyttää aikuisukkelia) aikuinen sit tulee sanomaan?

PA: Että hyvin menee!

H: Hyvin menee! Nooni! Tuleeks *sanoo Poika B:n nimen* jotain mielee mitä- -

PB: (Syvä huokaus) Ei mitään.

H: Ei mitään.

PA: Ja kivasti leikitty!

H: Kivasti leikitty! No onks jotai muuta mitä se voi sitte…

PA: Ja hyvin mmenee!

H: Hyvin mmenee *naurahdus*!

PA: Poot!

H: Nonni.

PB: Kana poot poot poot.

PA: Poot.

H ja PA: (Päällekäistä epäselvää puhetta).

H: Tehään sitte niin että, menkääs vähän sinne päin (viittoo poikia peruuttamaan) et mä saan nä (kuvakortit) mahtumaan tähän.

PA: Ne on kaikkii leikkei.

H: No sä arvasit jo, te voitte sinä… mikäs tää oli *osoittaa maalin ja mailojen kuvaa*?

PA: Öö…

PB: Sali.

H: Joo salissa jotain tommosii, eiks toi oo vähänniiku joku maali ja…

PA: Jeep!

PB: Sählypeli.

H: Sählypeli (osoittaa takaisin maali ja maila-kuvaan). No mikäs tää (osoittaa puolapuu- ja koripallokorikuvaa)?

PB: Tai jalkapallo! (Viittasi vielä edelliseen kuvaan)

PA: Koris!

H: Korista. No mikäs tää (laittaa kauppaleikkikuvan lattialle) on?

PA ja PB: Kauppaleikki!

H: Mikäs tää (laittaa lääkärileikkikuva lattialle) on?

PA ja PB: Lääkärileikki!

H: Tämä (laittaa kampaamoleikkikuvan lattialle)?

PA: Kampaamo!

H: (Laittaa kotileikkikuvan lattialle).

PA ja PB: Kotileikki!

H: (Naurahtaa). (Laittaa autoleikkikuvan lattialle).

PA ja PB: Autoleikki!

H: Tila loppuu (siirtää tavaroita syrjään, jotta saa loput kuvat lattialle). (Laittaa piirtämiskuvan lattialle).

PA: Piirtäminen!

H: Hyvä.

PB: Piirtäminen!

H: (Laittaa barbietalokuvan lattialle).

PA: Barbitalo!

PB: Barbitalo.

H: (Laittaa magneettileikkikuvan lattialle).

PA: Manneetit!

PB: Magneetit!

H: (Laittaa nukkeleikkikuvan lattialle).

PB: Barbit!

PA: Barbit!

H: Hyvä. Taas täältä tulee tää (näyttää aikuisnukkea) teijän aikuinen että: ”Hei pojat nyt ois aika leikkiä.” Mikä, mikäs leikki on sit semmonen mihin se yleensä sanoo että voisitte mennä?

PA: Piipaapiipaapiipaa (laittaa samalla ukkelinsa magneettileikkikuvaan)!

PB: (Laittaa ukkelinsa kauppaleikkikuvaan).

H: *Sanoo Poika A:n nimen* näyttää, että magneetti ja *sanoo Poika B:n nimen* näyttää että kauppaleikki. Okei. Onks jotain muuta mihin tää aikuinen sanoo että näistä voi mennä?

PA: Piipaapiipaapiipaa (siirtää ukkelinsa puolapuu- ja koripallokorikuvaan).

H: *Sanoo Poika A:n nimen* näyttää että korisleikki. Onks jotain muu…

PB: Piipaapiipaabibibi (laittaa ukkelinsa nukkeleikkikuvaan).

H: Ja *sanoo Poika B:n nimen* näyttää noita nukkeja. Joo. Hyvä. No tota.

PA ja PB: (Supisevat keskenään jotain).

H: Mä luulen et seuraavaks katotaan sitte semmonen juttu, (kerää kortteja pois maasta) näytitte jo hyvin nää.

PA: (Alkaa kerätä myös kortteja).

H: Ja siellä *sanoo Poika A:n nimen* taas hienosti auttaa, kiitos. Ja *sanoo Poika B:n nimen*, hienosti. Kiitos.

PA: (Ojentaa keräämänsä kortit) Tässä.

PB: (Ojentaa keräämänsä kortit) Tässä.

H: Hyyvä.

PA: (Jotain epäselvää).

H: (Naurahtaa) Hei sitten joo nyt otetaanki nää (ottaa kopan jossa erilaisia ukkeleita) vielä täältä. Tehää sillee, että *sanoo Poika A:n nimen* eteen laitetaan tyttö… tyttö semmosia ukkeleita ja *sanoo Poika B:n nimen* eteen poikaukkeleita *laittaa maahan kopasta ukkeleita*

PA: (Laittaa kädet puuskaan) Mä en haluu tyttöukkeleita!

H: No pistetään, voit laittaa mun eteen, laittakaa mun eteen niit tyttöukkeleita.

PB: Mulle poikaukkelit.

PA: Toi ei kuuli tohon (osoittaa jotakin ukkelia)!

H: Toi (osoittaa PB:n ukkelia) oli *sanoo Poika B:n nimen* ja toi (osoittaa PA:n ukkelia) oli *sanoo Poika A:n nimen*. Ja nyt te saatte vielä kattoo noista- -

PB: Ai miks mä saan ton (ottaa samalla muita ukkeleita eteensä)?

PA: (Tutkii ukkeleita).

H: Noi. Pistetää, oliks se (näyttää yhtä ukkelia) tyttö vai poika?

PB: Tyttö.

H: Pistetään tytöt tänne (näyttää eteensä).

PA: (Laittaa yhden ukkelin haastattelijan eteen).

H: Joo. Oliks nää (näyttää eteensä) kaikki tyttöjä?

PA: Joo.

H: Oli. Okei.

PB: Nää (viittaa edessään oleviin ukkeleihin) on kaikki poikia.

H: Entäs tää (pitää kädessään ukkelia) onks tää tyttö vai poika?

PA ja PB: Poika (laittavat yhdessä poikakasaan ukkelin).

H: Noin. Entässs (etsii kopasta ukkelia), tuolta vielä. Onks tää (näyttää kädessään olevaa ukkelia) tyttö vai poika?

PA ja PB: Tyttö!

PB: (Laittaa tyttönuken haastattelijan eteen).

H: Noonii. Hei sit mä kysynki, et osaatteks te kertoo- -

PA: (Huomaa koiraukkelin) Hei koira!

H: - - et mitä tarkottaa ku jaetaan pieniin ryhmiin teidät? Mitä se tarkottaa?

PB: En tiiä.

PA: Muskari!

H: Muskari? Sanoiks sä niin?

PA: Jooo…

H: Okei. Eli muskaris teil on jotain pienii ryhmiä?

PA: Nii.

H: Mihis tää meijän aikuinen katos (katselee ympärilleen etsien aikuisnukkea), täältä (ottaa kopasta nuken) me otetaan, oliks se (näyttää PA:n kädessä olevaa ukkelia) se aikuinen?

PA: Joo (laittaa ukkelin haastattelijan eteen kädestään).

H: Tää oli se aikuinen. Mites hei tota, jos te rupeette vaikka askartelemaan pienellä porukalla, ni onks teitä siellä askartelemassa vaan tyttöjä vai onks siel myös poikia?

PA ja PB: Molempia.

H: Joo. Mites te sit, mites tää aikuinen vaik sit vois jakaa nää tytöt ja pojat keskenään ryhmiin? Miten se vois sit mennä, osaatteks te laittaa?

PA: (Alkaa laittamaan tyttö- ja poikaukkeleita ryhmiin) Pualet tyttöi, puolet tyttöjä (laittaa tyttöukkeleita erilleen muista) (sanoo jotain epäselvää) ja puolet poikia.

H: Puolet tyttöi ja puolet poikii.

PA: Joo (järjestelee samalla ukkeleita ryhmiin).

H: Hyvä. Loistavaa. Okei.

PB: (Osoittaa poikaukkelia) Toi on mun.

PA ja PB: (Tutkivat ukkeleita).

H2: Onks teil ikinä sellassii, että teijät ois jaettu vaan poikiin ja vaan tyttöihin, tuleeks mieleen mitään sellasta tilannetta?

PA ja PB: (Leikkivät ukkeleilla eivätkä vastaa kysymykseen).

PA: ÄLÄÄ! (Osoittaa huudon PB:lle).

H: *Sanoo Poika A:n nimen*, tuleeks mitää mielee jotain sellasta?

PA: Öööö…

H: Et ois vaan tytöt, tai vaan pojat?

PA: Öö meri.

H: Meri?

PA: (Nyökyttelee).

H: Mikä semmonen on, onks se joku leikki?

PA: Öö, vettä.

H: Öh (naurahtaa), niinku vessassa vai?

PA: Öö, pöntössä.

H: Nooni, jaaha, selvä. Nonni.

PA: Öö, dubloissa.

H: Dubloissa on tytöt ja pojat erikseen vai?

PA: Joo.

H: Okei.

PA: Kiraffissa.

H: Ahaa, noonii. Seelvä.

PA: Pöntössä.

H: Hei, mut tiedäkste mitä pojat. Teil meni tosi hyvin. Te osasitte tosi hienosti näyttää kaikki jutut et miten nää kuuluu.

PA: Mut ei me ees tehty leikkei.

H: Mut nyt hei pojat, laitetaan nää (ukkelit) takasin koppaan (osoittaa sormillaan koppaa keskellä) ja sitte…

PB: (Ottaa käteensä ukkelin) Mun *sanoo oman nimensä*-ukkeli!